

SITURI ȘI DESCOPERIRI DE EPOCĂ ROMANĂ DIN ÎMPREJURIMILE POTAISSEI (IV). DATE NOI ȘI CLARIFICĂRI PRIVIND TOPOGRAFIA SITURILOR DE PE TERITORIUL COMUNEI TURENI

Andrei-Cătălin Dîscă*

Cuvinte cheie: Provincia Dacia, Potaissa, comuna Tureni, situri de epocă romană, cartografie arheologică.
Keywords: Dacia Province, Potaissa, Tureni parish, Roman age sites, archaeological mapping.

Roman Sites and Discoveries Around Potaissa. (IV). New Data and Clarifications Regarding the Topography of the Sites from Tureni Parish (Abstract)

In 106 A.D. the kingdom of Decebalus was conquered by the roman emperor Trajan and upon its ruins was created the Roman province of Dacia. In about one century and a half the newly created province was so deeply transformed, that when Dacia was abandoned by the Roman administration around 275 A.D., the material culture dominating this area was the Roman one. These transformations are well illustrated by two roman sites located several kilometres northwest of the junction between the Arieș and Mureș Rivers, namely the Roman town of *Potaissa* and the legionary fortress of *Legio V Macedonica*. In the area where these two sites are located, only a small indigenous settlement is presumed to have existed prior to the Roman conquest. Nonetheless, at the end of second century A.D., both the town of *Potaissa*, and the legionary fortress reached their peak, making this area of the highest importance for Roman Dacia. For this reason, these two sites were intensely investigated by the scholars over the last decades. In contrast with these sites, the large majority of the numerous rural settlements which developed around the abovementioned town and fortress were investigated to a much lower degree. In the current stage of research there are lacking essential data about these settlements, as for example: their exact locations, dimensions and archaeological inventories.

To improve the current stage of research it is necessary to sum up the information from the literature, to conduct new field surveys in this area, and to create accurate maps with all the sites and discoveries. These are the goals of a project that started a couple of years ago and envisaged all Roman-Era sites around *Potaissa*. Starting with 2019 the results of this project have been published in a series of studies, the present study, dealing with the Roman age sites from Tureni parish, belonging to this series.

The parish of Tureni is located between the Roman urban centres *Potaissa* and *Napoca*, along one of the most important roads of Dacia, the one connecting the Danube and the northern limes of the province. Over the decades were identified several Roman sites in this area, in addition to the already mentioned road, in the literature being indicated two possible watchtowers and several rural settlements and villas. These statements are supported by the volume of the discoveries, on the one hand, and by the location of these discoveries along one of the main arteries of the province, on the other hand, although, in the current stage of research, the topography of the Roman-Era finds from Tureni is rather poorly known, as most of the discovery spots are not located with precision in the field. In order to decide the degree to which the statements in the existing literature still stand, over the last years I have performed a series of field surveys aimed at identifying and mapping the spots with discoveries. This initiative has indicated that these spots form eight consistent clusters where the finds consisted of masonry traces, pottery, tools, and even coins and inscriptions, located as follows: three clusters on the territory of Ceanu Mic *village*, one cluster on the territory of Micești *village*, one cluster on the territory of Mărtinești *village* and two clusters on the territory of Tureni *village*. The Roman road mentioned in this area crosses the territory of both Ceanu Mic and Tureni villages.

Cadrul general

Situată pe DN 1 (E81) între municipiile Cluj-Napoca (*Napoca* romană) la nord – nord-vest și Turda (*Potaissa* romană) la sud-est, de o parte și de altă a Văii Turului, la nord de spectaculoasele Chei ale Turenilor, comuna

Tureni, ocupă în prezent o suprafață de 74,04 km² (Fig. 1)¹. Teritoriul comunei este relativ bogat în

* Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, Ploiești, România. E-mail: catalindisca@yahoo.com.

¹ <https://comunatureni.ro/comuna-tureni/> . (accesat 09.05. 2021)

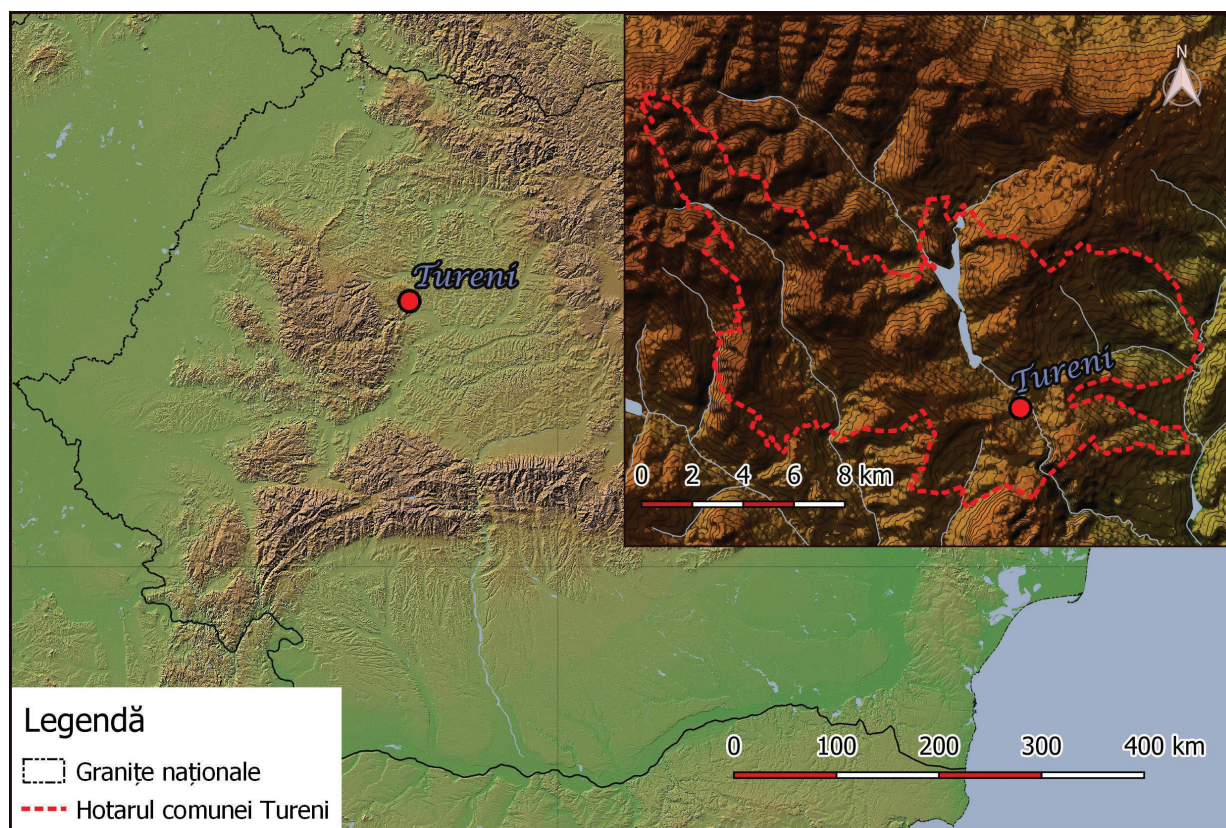

Fig. 1. Localizarea satului și comunei Tureni (Model Digital de elevație). / The location of the village and parish of Tureni (Digital Elevation Model).

vestigii arheologice, fiind cunoscut în special datorită necropolelor tumulare preistorice descoperite în număr mare în mai multe puncte².

În perioada romană teritoriul actualei comune Tureni se găsea pe una dintre cele mai importante artere de circulație ale Daciei, mai exact pe drumul care făcea legătura între Dunăre și *limes-ul* de nord al provinciei, trecând prin importante centre urbane *Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, *Apulum*, *Potaissa* și *Napoca*. Situarea pe această arteră de circulație a contribuit la dezvoltarea mai multor așezări în acest areal, o parte a vestigiilor acestor așezări mai fiind sesizabile chiar și în prezent. Existența acestor vestigii a încurajat demararea investigațiilor arheologice în zonă chiar de la începutul secolului XX³, aceste eforturi continuând pe tot parcursul secolului trecut⁴ și în primele decenii

ale acestui secol⁵. În decursul timpului aici au fost întreprinse mai multe cercetări de suprafață, sonde arheologice și cercetări preventive. Cu toate acestea, în stadiul actual al cercetărilor, cele mai multe dintre descoperirile de epocă romană nu pot fi localizate cu exactitate pe teren, fiind destul de dificil de făcut precizări referitoare la tipurile de situri care s-au dezvoltat aici în perioada menționată. În literatura de specialitate se discută despre un drum roman⁶, două turnuri de observație⁷, precum și despre mai multe așezări rurale⁸ și *villae*⁹. Multe dintre aceste interpretări rămân la stadiul unor ipoteze insuficient argumentate din lipsă de date cu privire la topografia, tipul și densitatea descoperirilor.

⁵ Bajusz 2005; Fodorean 2006; Fodorean 2014; Fodorean 2017.

⁶ 1980 Winkler *et alii*, 1980, 63–73; Ursuț – Petrică 1994, 209–214; Winkler 1982, 587–589; Fodorean 2006, 129.

⁷ Lazarovici, Kalmar 1985–1986, 723–754; Lazarovici, Kalmar-Maxim 1987–1988, 949–996.

⁸ *RepCj.* 93, Ceanu Mic, com. Tureni, no. 1; 268, Mărtinești, com. Tureni, no. 1–2; 272, Micești, com. Tureni, no. 1; Popa 2002, 53. nr. 145; 117–118, nr. 393; 124. nr. 408; Nemeti *et alii* 2003 70–73; Tudor 1968, 218.

⁹ Ferenczi 1974, 29–30; Tudor 1968, 219, Fodorean 2014, 463.

² *RepCj.* 93, Ceanu Mic, com. Tureni; 96–101, Cheile Turenilor; 158–159, Comșești, com. Tureni; 268–270, Mărtinești, com. Tureni; 272–275 Micești, com. Tureni; 409–411, Tureni.

³ Teglás 1902; Teglás 1903; Teglás 1906; Teglás 1911.

⁴ Daicoviciu 1933; Russu 1959; Ferenczi 1962; Russu – Milea 1967; Ferenczi 1972; Ferenczi 1974; Winkler *et alii*, 1980; Lazarovici – Kalmar 1985–1986; Lazarovici – Kalmar-Maxim 1987–1988; Alicu *et alii*, 1989–1993; Ursuț – Petrică 1994.

Metodologia și obiectivele cercetării

Pentru a clarifica, cel puțin în parte aceste aspecte, în ultimii ani acest areal a fost atent investigat în cursul unor cercetări de suprafață. Aceste cercetări au fost derulate în contextul unui proiect mai amplu care are în vedere toate siturile de epocă romană din împrejurimile Potaissei¹⁰. Începând din 2019 rezultatele acestor cercetări sunt publicate într-o serie de studii, materialul prezent fiind parte a acestei serii¹¹.

Din punct de vedere metodologic proiectul de cercetare mai sus menționat a fost structurat în trei mari etape după cum urmează: într-o primă etapă au fost sintetizate informațiile existente în literatura de specialitate cu privire la descoperirile din arealul avut în vedere; în cea de-a doua etapă au fost strânse noi informații prin intermediul unor cercetări de suprafață care au avut ca scop identificarea, delimitarea și cartografierea siturilor de epocă romană folosind dispozitive GPS și programe de cartografiere de tip GIS; în cea de-a treia și ultima etapă au fost confruntate informațiile din literatura de specialitate cu informațiile obținute prin propriile cercetări de suprafață.

Obiectivele acestui proiect în cazul comunei Tureni au fost, pe de o parte, de a determina în ce măsură afirmațiile existente în literatura de specialitate în legătură cu siturile de epocă romană de aici se susțin și pe de altă parte, de a evidenția statutul acestor așezări, atât în cadrul provinciei Dacia, cât și a Imperiului Roman, prin identificarea unor analogii apropiate, pornind de la topografia siturilor și de la caracteristicile descoperirilor.

¹⁰ Acest proiect este parte a unei teze de doctorat cu tema *Perioada romană în bazinul hidrografic al Arieșului*, derulată sub coordonarea conf. dr. habil. Florin Fodorean, în cadrul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.

¹¹ Discă 2019, 87–102; Discă et alii 2019, 103–29; Discă 2020, 259–276.

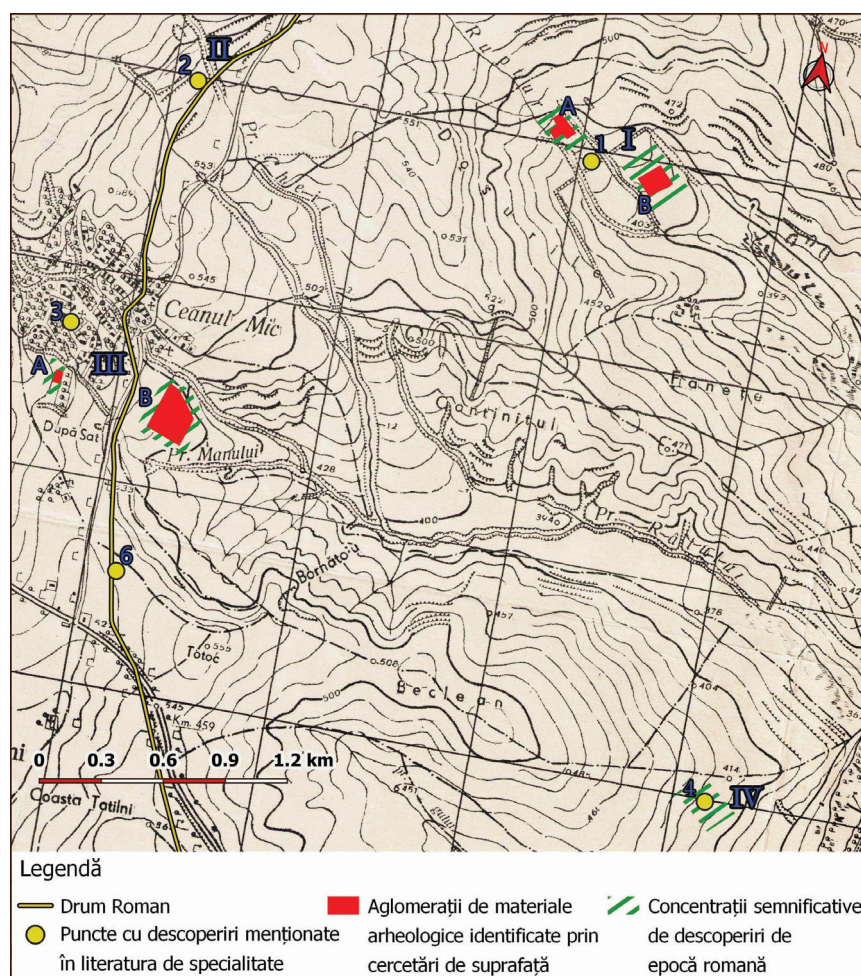

Fig. 2. Situri și puncte cu descoperiri de epocă romană în împrejurimile satului Ceanu Mic. / Roman sites and discoveries around the village of Ceanu Mic.

Puncte cu descoperiri menționate în literatură

Deoarece datele cu privire la descoperirile de epocă romană din arealul avut în vedere sunt împrăștiate în mai multe studii publicate în decurs de peste un veac, în rândurile următoare va fi prezentat succint fiecare punct cu descoperiri menționat în literatura de specialitate, precizând pentru fiecare caz în parte datele esențiale cu privire la localizare și materialele descoperite. Urmând, într-o ordine aproximativă, dispunerea lor de la est la vest, pe teritoriul comunei Tureni sunt menționate următoarele puncte cu descoperiri:

Ceanu Mic

1) Pe teritoriul Ceanului Mic, în punctul *La Rupturi*, la cca. 2 km nord-est de vatra satului și 1,2 km (în linie dreaptă) sud – sud-est de drumul județean DJ 103G, pe partea stângă a pâraului care dă și numele acestui punct, au fost identificate numeroase blocuri de piatră, țigle, olane, precum și fragmente ceramice de epocă romană¹² (Fig. 2/1¹³).

¹² Fodorean 2014, 461–462.

¹³ Suportul cartografic folosit în studiul de față pentru ilustra

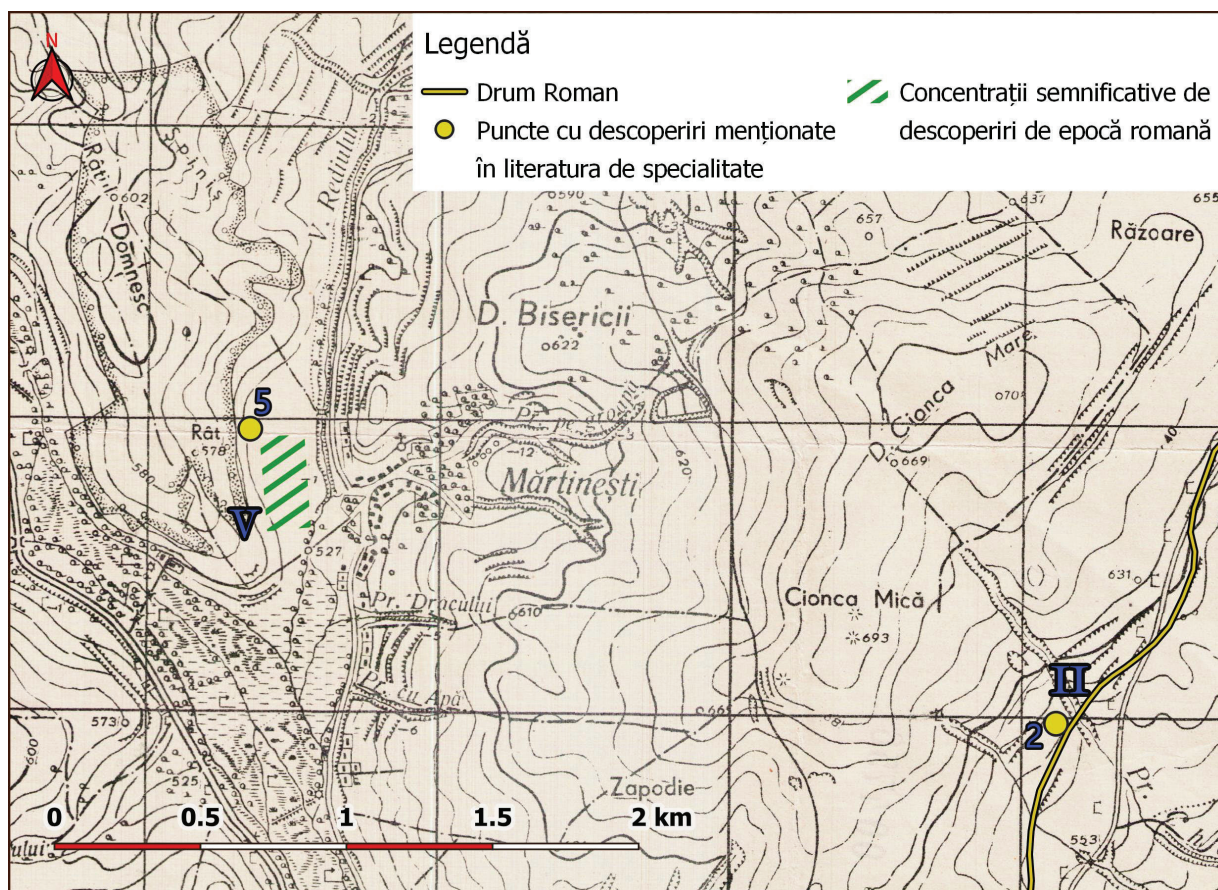

Fig. 3. Situri și puncte cu descoperiri de epocă romană în împrejurimile satului Mărtinești. / Roman sites and discoveries around the village of Mărtinești.

2) La aproximativ 1,6 km (în linie dreaptă) vest de punctul La Rupturi, în vecinătatea Pârâului Cheii, la cca. 100 de m nord-vest de podul drumului județean DJ 103G peste pârâul menționat, au fost identificate urmele drumului roman în cursul unui sondaj realizat la sfârșitul anilor '70 ai secolului trecut¹⁴ (Fig. 2/2).

3) În vatra satului, pe locul unde la începutul secolului trecut se găsea școala greco-catolică din localitate, au fost identificate mai multe cărămizi de epocă romană care au făcut parte din pardoseala unei biserici vechi de lemn care a existat în acest punct¹⁵. Unele dintre aceste cărămizi erau marcate cu ștampila Legiunii V Macedonica¹⁶ (Fig. 2/3).

4) Pe hotarul de est al satului cu terenul grofului Bethlen, acolo unde locuiește paznicul, în vecinătatea drumului care duce spre lacul de la Turda, în 1903, au fost descoperite fragmente ceramice de epocă romană, cărămizi, resturi de zidărie și

fragmente arhitectonice¹⁷ din aceeași perioadă¹⁸. În același loc în 1910 a fost descoperit un altar de piatră dedicat lui Mithras, care purta inscripția *Inv[cto Mithrae]/ V[alerius?] Va[lerianus?] bo[tum] po[suit]*¹⁹. I. I. Russu afirma că aceste descoperiri se găsesc la 1 km sud-est de Ceanu Mic, pe malul Văii Rozelor²⁰ (Fig. 2/4).

Mărtinești

5) În punctul Bisericoi²¹ sau Gura văii Rediului²², la vest de vatra satului Mărtinești, pe partea dreaptă a Văii Rediului, în apropiere de locul în care aceasta se varsă în Valea Racilor (cunoscută și ca Valea Turului sau Valea Vâlcelelor), au fost făcute de-a lungul timpului numeroase descoperiri

¹⁷ Bajusz 2005, 285.

¹⁸ Cod RAN: 59782.01; Cod LMI: CJ-I-s-A-07001.

¹⁹ Bajusz 2005, 285; Russu 1959, 877–878; În 1959 când I. I. Russu publică această inscripție altarul era deja pierdut, analiza sa bazându-se, pe o fotografie, un desen și o notiță informativă privitoare la acest monument realizate de la István Tégglás.

²⁰ Russu 1959, 877–878.

²¹ Tégglás 1906, 361–362; Bajusz 2005, 86, 286–287; Lazarovici, Kalmar-Maxim 1987–1988, 965–966.

²² Ferenczi 1972, 392; Ferenczi 1974, 28.

localizarea pe teren a punctelor cu descoperiri menționate sunt Planurile Directoare de Tragere – <http://geo-spatialii.org/harti/#/viewer/openlayers/10> (accesat 09.05.2021).

¹⁴ Winkler *et alii* 1980, 69; Ursuț – Petrică 1994, 209–214.

¹⁵ Bajusz 2005, 285.

¹⁶ Tégglás 1911, 502–503, nr. 3, a-c.

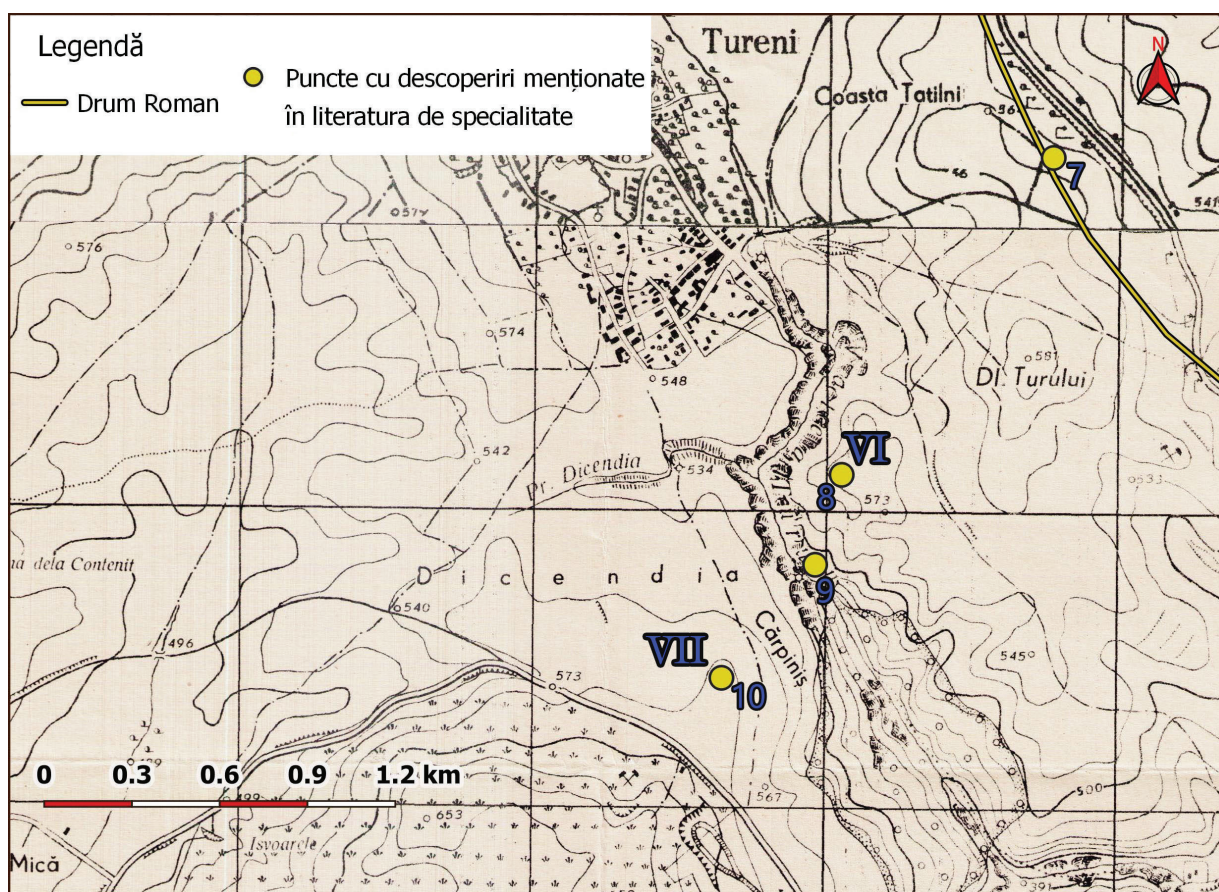

Fig. 4. Situri și puncte descoperiri de epocă romană în împrejurimile satului Tureni. / Roman sites and discoveries around the village of Tureni.

de epocă romană²³ (Fig. 3/5). Printre aceste descoperiri sunt amintite: materiale de construcție²⁴, fragmente ceramice²⁵, decorațiuni arhitectonice, țigle, cărămizi ștampilate, o cheie de fier, o parte dintr-o posibilă cataramă de bronz și o monedă de la Antoninus Pius²⁶. În literatura de specialitate mai sunt atribuite alte câteva descoperiri monetare acestui punct²⁷ dar, în realitate, acestea provin de pe situl aflat în vecinătatea hotarului dintre satele Mărtinești și Rediu, la cca. 1,6 km nord-est de punctul Bisericoi²⁸.

Tureni

6) Imediat la E de sat și de intersecția dintre drumul național DN 1 (E81) cu drumul județean DJ 103G, în contextul unor cercetări arheologice

preventive, determinate de construirea pe acest amplasament a unui depozit, a fost identificată, prin cercetări arheologice preventive, o porțiune de cca. 70 m lungime din drumul roman care făcea legătura între *Potaissa* și *Napoca* (Fig. 2/6). Până în momentul de față rezultatele acestor cercetări nu au fost publicate²⁹.

7) La cca. 1,5 km sud – sud-est de punctul mai sus menționat și 0,65 km (în linie dreaptă) nord – nord-vest de hotarul dintre comunele Tureni și Săndulești, pe partea dreaptă a drumului național DN 1 (E81) dintre Cluj-Napoca și Turda, în dreptul kilometrului 7 + 700 m, a fost realizat la începutul anilor '80 ai secolului trecut un sondaj arheologic pe o suprafață de 7 × 1 m și o adâncime de 0,90 m. În acest sondaj a fost, de asemenea, identificat drumul roman dintre *Potaissa* și *Napoca*³⁰ (Fig. 4/7).

8) În cursul unui sondaj arheologic realizat la jumătatea anilor '80 ai secolului trecut, pe partea stângă a Cheliilor Turenilor, în apropierea

²³ Cod RAN: 59808.03; Cod LMI: CJ-I-m-B-07102.02.

²⁴ Bajusz 2005, 86, 286–287; Ferenczi 1972, 392.

²⁵ Bajusz 2005, 286–287; Ferenczi 1962, 45; Ferenczi 1972, 392; Ferenczi 1974, 28; Lazarovici – Kalmar-Maxim 1987–1988, 965–966.

²⁶ Bajusz 2005, 86, 286–287; Winkler – Hopârtean 1973, 128, nr. 9.4.

²⁷ Winkler – Hopârtean 1973, 128, nr. 9.1–3.

²⁸ Téglás 1906, 361; Discă 2019, 90.

²⁹ Fodorean 2006, 129; Fodorean 2014, 463.

³⁰ Winkler 1982, 587.

hotarului dintre comunele Tureni și Săndulești, pe promontoriul din punctul *Rotogol*, au fost identificate urmele unui turn cu plan patruleter, având fundații de piatră și elevație din lemn (Fig. 4/8). Având în vedere faptul că acest punct se află în imediata vecinătate a cheilor, că locul oferă o vizibilitate bună, atât spre nord, de-a lungul drumului roman, până la Aiton, cât și spre sud, până la castrul de legiune de la Turda și că în cursul săpăturilor au fost identificate aici fragmente de rășniță și ceramică din epoca romană, structura a fost atribuită perioadei romane³¹.

9) În Cheile Turenilor, în apropierea hotarului dintre comunele Tureni și Săndulești, în punctul *Poderei*, au fost descoperite câteva fragmente ceramice care se datează, probabil, în epocă romană³² (Fig. 4/9).

10) Pe partea dreaptă a Cheliilor Turenilor, în apropierea hotarului dintre comunele Tureni și Săndulești, imediat la est de autostrada A3, pe un tumul de pe dealul Ghicenghe, în punctul *La Furci*, a fost cercetată o platformă de piatră cu un plan patruleter³³ (Fig. 4/10). Având în vedere că platforma menționată a „ras” vârful tumului, că locul oferă o bună vizibilitate spre castrul de la Turda, Valea Hășdatelor, Creasta Miceștilor, Valea Racilor și Culmea Feleacului și că în acest punct au fost descoperite și câteva fragmente ceramice de epocă romană, această structură a fost interpretată ca o posibilă bază a unui turn de observație de epocă romană³⁴.

De pe teritoriul satului Tureni mai sunt menționate din descoperiri întâmplătoare o monedă mică de argint de la Iulia Domna și o monedă de bronz de la Iulia Mama³⁵.

Micești

11) La nord-vest de vatra satului Micești, în apropiere de Pădurea Monasteria, la cca. 18 km nord-vest de Turda, pe o terasă de pe partea stângă a Văii Micușului, între pârâu și versantul de sud-vest al Dealului Spânului, în punctul *La Căramidă*³⁶, István Téglás amintea la începutul secolului al XX-lea ruinele unei clădiri din piatră și

căramidă cu dimensiunile de aproximativ 7 × 12 m (Fig. 5/11). Numeroase alte descoperiri au fost făcute în acest loc, printre acestea regăsindu-se mai multe monumente de piatră, fragmente arhitectonice, cărămizi cu ștampila *L V M*, piese de port și podoabă, obiecte de metal, precum și mai multe descoperiri monetare. Din perioada romană sunt menționate 3 monede de bronz (una de la Faustina Senior sau Faustina Iunior, una de la Commodus și una cu bustul lui Caracalla) precum și un denar de potin³⁷. Așa cum reiese din relatările lui Téglás, atât clădirea, cât și restul sitului, au fost puternic afectate, pe de o parte, de acțiunile unor localnici care au folosit aceste ruine ca sursă de materiale de construcție și, pe de altă parte, de căutătorii de comori care au săpat în mod repetat în acest punct³⁸.

Din același punct C. Daicoviciu amintea la începutul anilor '30 ai secolului trecut un sarcofag roman de piatră descoperit de localnici. Din relatările acestora peste sarcofag erau așezate lespezi de piatră, în jurul său țigle cu ștampila *L V M*, iar în interior său două schelete umane. Craniile acestor schelete și o parte dintre oase au fost duse la Muzeul din Cluj, în vreme ce sarcofagul (cu dimensiunile 2,07 m lungime, 0,97 m lățime și 0,40 m adâncime), urma să fie transportat la Turda³⁹.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea István Ferenczi a întreprins o serie de cercetări de suprafață în punctul *La Căramidă*, identificând cu acest prilej numeroase țigle, cărămizi și fragmente ceramice de epocă romană⁴⁰.

În cursul anului 1987, în contextul unor lucrări de amenajări funciare, a fost realizată o săpătură de salvare în cursul căreia a fost parțial cercetat un edificiu de zidărie de perioadă medievală, câteva bordeie și câteva morminte. Pe baza inventarului ceramic bordeiele au fost datate într-un interval de timp cuprins între secolul al XII-lea și secolul al XIV-lea, iar edificiul de zidărie (probabil o biserică) într-o fază ulterioară secolului al XIV-lea. Mormintele, M2 și M5–10, sunt dispuse în jurul bisericii, fiind, probabil, contemporane cu aceasta, în vreme ce mormintele M1 și M3–4 intersectează edificiul și se datează, probabil, în intervalul de timp cuprins între secolul al XVI-lea și secolul al XVII-lea. În cursul acestor cercetări au mai fost descoperite numeroase materiale de construcție de epocă romană (țigle, olane și cărămizi), însă este de remarcat că ceramica sau alte categorii de artefacte

³¹ Lazarovici – Kalmar 1985–1986, 732–736; Lazarovici – Kalmar-Maxim 1987–1988, 956; *RepCj.* 99, Cheile Turenilor, nr. 5.

³² Lazarovici – Kalmar-Maxim 1987–1988, 951; *RepCj.* 98, Cheile Turenilor, nr. 1, i.

³³ Cod RAN 59773.01; Cod LMI: CJ-I-m-A-07212.03.

³⁴ Lazarovici – Kalmar 1985–1986, 732–736; Lazarovici – Kalmar-Maxim 1987–1988, 957; *RepCj.* 409–410, Tureni, no. 4.

³⁵ Winkler – Hopârtean 1973, 128–129, nr. 24.1–2.

³⁶ Cod RAN 59817.01; Cod LMI: CJ-I-m-B-07105.03.

³⁷ Bajusz 2005, 255; Winkler – Hopârtean 1973, 128–129, nr. 10.1–4.

³⁸ Téglás 1902, 79–80; Bajusz 2005, 249–256.

³⁹ Daicoviciu 1933, 59.

⁴⁰ Ferenczi 1972, 395–396; Ferenczi 1974, 29–30.

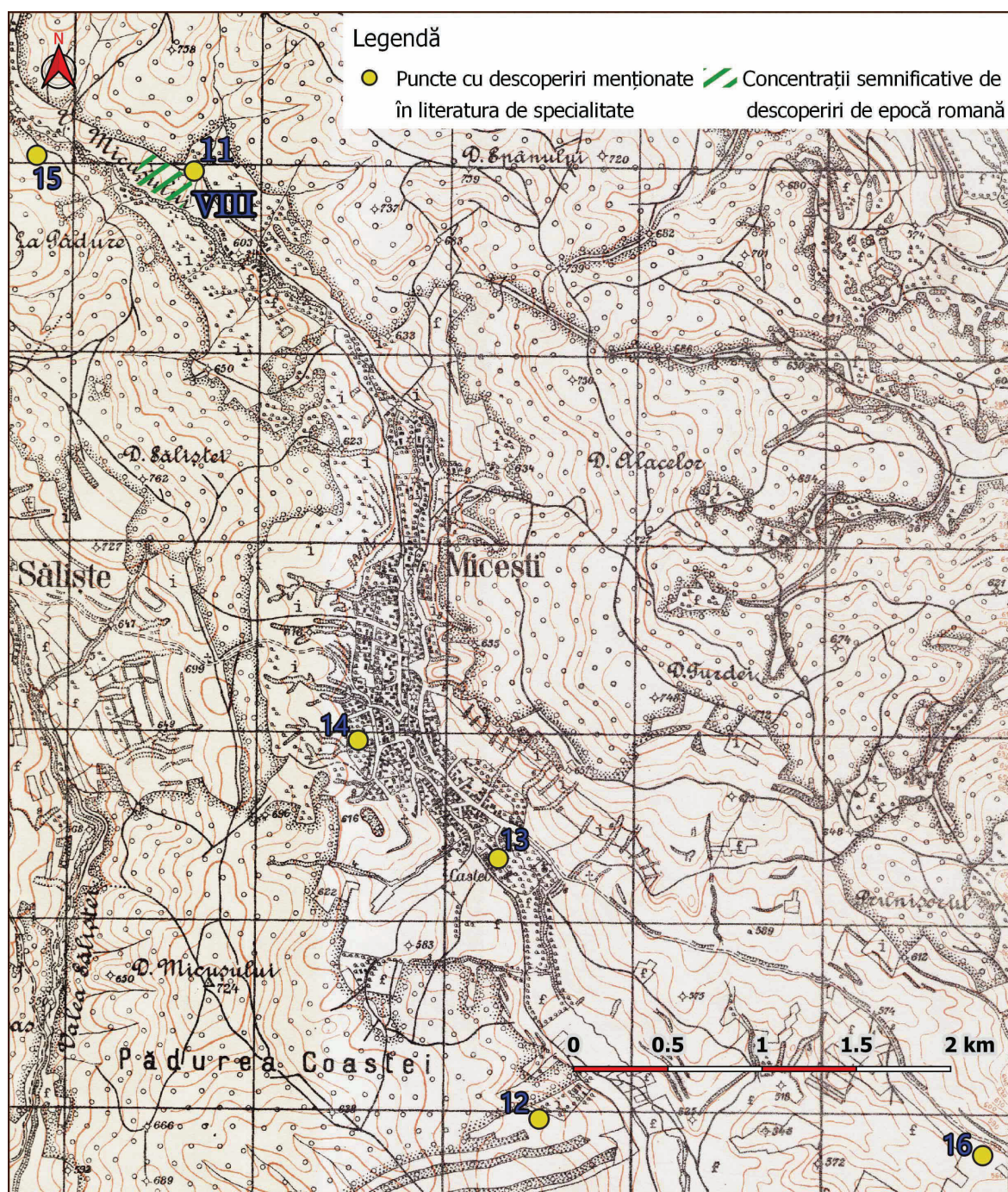

Fig. 5. Situri și puncte descoperiri de epocă romană în împrejurimile satului Micești. / Roman sites and discoveries around the village of Micești.

de epocă romană nu sunt amintite printre descoperiri. Este, de asemenea, important de menționat că dintre cele 23 de cărămizi de epocă romană descoperite, 16 poartă ștampila *L VM*⁴¹.

12) În afară de punctul La Cărămidă, pe teritoriul satului Micești mai sunt menționate alte câteva locuri în care au fost făcute descoperiri de epocă romană. Unul dintre acestea se găsește lângă șanțul Pârâul Fagului, pe Coasta Roșie, unde în anul

1861 a fost identificat un posibil tezaur de monede romane de argint⁴² (Fig. 5/12).

13) O altă descoperire de epocă romană provine chiar din vatra satului de unde în anul 1966 a fost recuperat un altar votiv de calcar închinat de colegiul meșteșugarilor din *Potaissa* lui Volkanus Augustus⁴³ (Fig. 5/13). Monumentul, considerat a fi adus la Micești de la *Potaissa*, a fost realizat

⁴¹ Alicu et alii 1989–1993, 495–497.

⁴² Téglás 1903, 277; Winkler – Hopârtean 1973, 128–129, nr. 10.5.

⁴³ Russu – Milea 1967, 165–166.

Fig. 6. Vedere din partea de nord-est a a sitului La Rupturi spre sud-est, spre Turda. / The landscape observed from the north-eastern corner of the site La Rupturi pointing to the south-east toward Turda

în anul 197 p. Chr., după cum reiese chiar din inscripția: *Volk(ano) Aug. / pro salii, imp. / L. Sep. Severi / Pert. Aug. et. / M. Aur. Anton[i]/ni Caes. destin(ati) / colleg. fabr. / munic. Po[t.] .....⁴⁴*. În perioada modernă altarul a fost folosit, mai întâi, ca material de construcție la un mausoleu de mici dimensiuni de la castelul Josika, iar mai apoi, la o anexă gospodărească⁴⁵.

14) La finalul anilor '80 ai secolului trecut altarul bisericii din localitate era încă pavat cu cărămizi de epocă romană, unele dintre acestea purtând ștampila *L V M*⁴⁶ (Fig. 5/14).

15) În punctul *La Mănăstire*, la 200 m sud de barajul lacului aflat la nord-vest de Micești, este posibil să se fi descoperit unele materiale de epocă romană⁴⁷ (Fig. 5/15).

16) Într-un punct aflat undeva între hotarele satelor Micești și Tureni au fost identificate o serie de materiale arheologice care este posibil să provină din perioada romană⁴⁸ (Fig. 5/16).

Rezultatele cercetărilor de teren

Prin cercetările de teren desfășurate pe teritoriul comunei Tureni s-a urmărit atât, identificarea punctelor cu descoperiri de epocă romană menționate în literatura de specialitate, cât și identificarea

unor eventuale puncte noi. Cartografierea tuturor acestor puncte indică existența a opt situri cu descoperiri consistente de epocă romană pe teritoriul comunei. Într-o ordine aproximativă de la est la vest aceste situri sunt:

Ceanu Mic

I) Situl La Rupturi – a fost identificat pe teren în locul descris în rândurile de mai sus la nr. 1), fiind reprezentat prin două concentrații de materiale arheologice (Fig. 2/I; Fig. 6). Prima dintre acestea se găsește în apropiere de confluența dintre pâraul La Rupturi și un torent aflat la nord-est de acesta, suprafața cu materiale arheologice fiind delimitată de pârau la vest și de torent la est. Suprafața pe care aici apar frecvent materiale arheologice în arătură măsoară 0,90 ha⁴⁹. Cea de a doua concentrație se găsește la cca. 350 m sud-est de prima, fiind delimitată la vest de torentul mai sus menționat, iar la est de un alt torent care merge paralel cu primul, la o distanță de cca. 200 m de acesta. Suprafața pe care aici apar frecvent în arătură materiale arheologice măsoară 1,70 ha⁵⁰.

În concentrația etichetată cu litera *A* (Fig. 2/I/A) au fost identificate bucăți de piatră fasonată,

⁴⁴ Ardevan 1998, 430, nr. 447.

⁴⁵ Russu – Milea 1967, 165–166.

⁴⁶ Lazarovici – Kalmar-Maxim 1987–1988, 968.

⁴⁷ Lazarovici – Kalmar-Maxim 1987–1988, 967–969.

⁴⁸ Lazarovici – Kalmar-Maxim 1987–1988, 967–969.

⁴⁹ Coordonate geografice: 1) 46°39'17.38"N, 23°43'59.59"E; 2) 46°39'19.89"N, 23°44'2.46"E; 3) 46°39'15.42"N, 46°39'15.42"E; 4) 46°39'12.96"N, 23°44'5.50"E.

⁵⁰ Coordonate geografice: 1) 46°39'12.52"N, 23°44'17.16"E; 2) 46°39'16.61"N, 23°44'22.36"E; 3) 46°39'11.57"N, 23°44'32.34"E; 4) 46°39'6.69"N, 23°44'26.74"E.

Fig. 7. Materiale arheologice identificate pe teren, în punctul La Rupturi. / Archaeological discoveries identified through fieldwalking on the site La Rupturi.

cărămizi (inclusiv unele de tipul celor folosite pentru stâlpii de hipocaust), olane, țigle (Fig. 7/1), fragmente ceramice, tuburi din conducte pentru aducțiunea apei (Pl. II/5, 7, 9; Pl. IV/15–16, 19; Catalog nr. 14, 16, 18) și tuburi pentru cofraj de boltă (Pl. II/10; Pl. IV/14; Catalog nr. 19). O parte din ceramica identificată în acest punct este specifică epocii romane (Pl. I/9; Pl. II/1–10; Pl. III/7, 11; Pl. IV/4, 6, 8–10, 13–16, 19; Catalog nr. 9–19, 24–28, 30), în timp ce o altă parte este specifică epocii migrațiilor (III/5–6, 8–9; Pl. IV/17, 20–22; Catalog nr. 24–25, 27–28). Dintre vasele de epocă romană identificate se remarcă un bol, derivat din tipul Dragendorff 44 (Pl. II/1; Pl. IV/6; Catalog nr. 10). Acest tip de vas a circulat în imperiu între secolele II–IV p. Chr., cunoscând apogeul între jumătatea secolului II și jumătatea secolului III. La *Napoca* formele derivate din tipul Dragendorff 44 se numără printre cele mai frecvente⁵¹. Sunt de menționat, de asemenea, un ulcior (Pl. II/3; Pl. IV/10; Catalog nr. 12) pentru care a fost identificată la *Napoca* o analogie datată datat în prima jumătate a secolului al II-lea p. Chr.⁵² și un vas de tip dolium (Pl. II/4; Pl. IV/4; Catalog nr. 13), cu analogii care se datează între mijlocul secolului al II-lea și secolul al III-lea p. Chr.⁵³.

În concentrația etichetată cu litera B (Fig. 2/I/B) au fost identificate cu precădere materiale de construcție și ocazional ceramică. În cele două torente și în pâraul care delimitează aceste două concentrații de materiale arheologice au fost identificate

numeroase blocuri de piatră fasonată de mari dimensiuni (0,90 × 0,60 × 0,45 m – Fig. 8/2).

Din punct de vedere topografic principalele avantaje ale sitului sunt reprezentate de proximitatea drumului roman, aflat la numai 1,4 km spre nord-vest, de importante resurse de apă din zonă, de buna expunere la radiația solară, datorată amplasării pe versantul sud-estic al Dealului Cionca Mare și de protecția ridicată față de deplasările maselor de aer asigurată de culmile dealurilor dispuse în jurul sitului, singura latură mai expusă fiind cea de sud-est. Principalele dezavantaje sunt legate de faptul că relieful din zonă este unul destul de fragmentat, fiind afectat de alunecări de teren și străbătut de numeroase torente și pâraie și de faptul că solurile sunt mai puțin productive⁵⁴.

II) Drumul roman trecea, după cum am menționat deja, la circa 1,4 km nord-vest de situl La Rupturi (Fig. 2/II). În cursul cercetărilor de teren urmele acestuia fost identificate în două puncte distincte. Primul punct se găsește în vecinătatea hotarelor dintre satele Aiton și Ceanu și se întinde pe o porțiune de cca. 2,3 km⁵⁵, care pornește din apropierea hotarului dintre cele două sate și continuă până la intrarea în vatra satului Aiton⁵⁶. Al doilea punct se află la sud-vest de vatra satului Ceanu Mic, înspre DN 1 și se întinde pe o porțiune de 0,6 km⁵⁷. Pe teren aceste porțiuni s-au evidențiat în arătură prin pietrișul și dale de piatră care erau

⁵¹ Rusu-Bolindeț 2007, 384–386, catalog nr. 488, Pl. LXXXVII/488.

⁵² Rusu-Bolindeț 2007, 424, catalog nr. 617, Pl. C/617.

⁵³ Rusu-Bolindeț 2007, 427, catalog nr. 638, Pl. CV/638.

⁵⁴ Florea *et alii* 1983, 523–526; Barbu 1983, 515–522; Harta pedologică a României scara 1:200.000.

⁵⁵ Discă 2020, 265–266.

⁵⁶ Coordonate geografice: 1) 46°39'43.22"N, 23°43'6.87"E; 2) 46°40'43.63"N, 23°43'50.28"E.

⁵⁷ Coordonatele geografice: 1) 46°38'11.60"N, 23°42'36.80"E; 46°37'52.08"N, 23°42'41.74"E.

Fig. 8. Vedere de la nord-vest de Ceanu Mic spre sud, spre drumul roman și punctul După Sat. / The landscape observed from the north-west of Ceanu Mic pointing to the south toward the Roman road and the site După Sat.

împânzite pe lungimile menționate pe o lățime de aproximativ 20 de m.

III) *După Sat* – de o parte și de alta a drumului roman, imediat la sud de Ceanu Mic, în locul în care Planurile Directoare de Tragere indică topo-

arheologice, de o parte și de alta a drumului județean DJ 103G Tureni – Ceanu Mic (Fig. 2/III). Este posibil ca materialele semnalate mai sus la nr. 3 să fie în legătură cu acest sit, chiar dacă din relatarea lui Téglás reiese că țiglele și cărămizile din

Fig. 9. Vedere de pe situl După Sat spre nord, spre Ceanu Mic. / The landscape observed from the site După Mic pointing to the north toward Ceanu Mic.

nimul menționat, a fost identificat un sit arheologic cu materiale de epocă romană. În acest punct au fost identificate două concentrații de materiale

curtea bisericii greco-catolice erau acolo în poziție secundară, fiind refolosite ca materiale de construcție în perioada modernă.

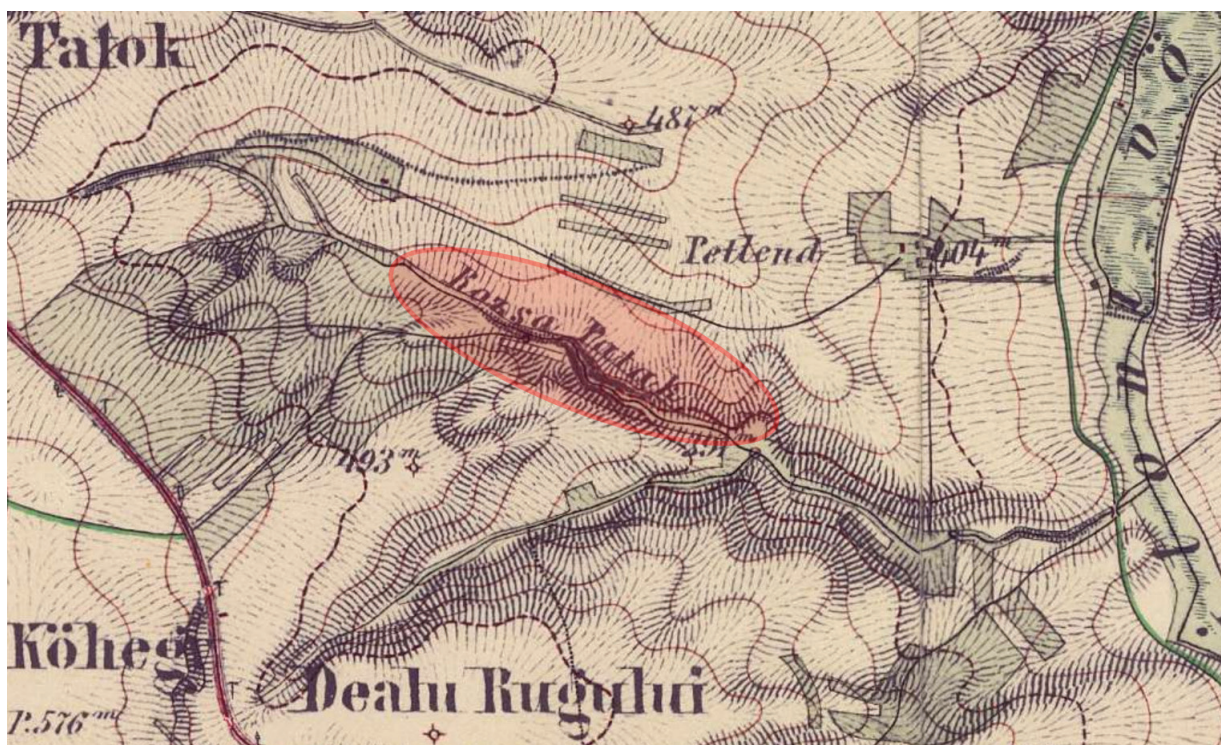

Fig. 10 – Valea Rozelor (zona evidențiată cu roșu) pe a doua ridicare topografică austriacă. / Valea Rozelor (spotted with red) on the Second military survey of the Habsburg Empire

Prima concentrație de materiale arheologice menționată se găsește pe partea stângă a drumului județean DJ 103G Tureni – Ceanu Mic, la sud – sud-vest de vatra satului (Fig. 2/III/A; Fig. 8). În acest punct, pe o suprafață de 0,30 ha, pe o terasă de pe partea dreaptă a Pârâului Manului⁵⁸, au fost identificate bucăți de piatră, țigle și fragmente ceramice de epocă romană.

A doua concentrație se găsește pe partea dreaptă a drumului menționat, la sud – sud-est de vatra satului. Aici, pe o suprafață de 2,5 ha, pe o terasă de pe partea dreaptă a pârâului care trece prin mijlocul satului⁵⁹, apar frecvent bucăți de piatră și fragmente ceramice (Fig. 2/III/B; Fig. 9). O parte din ceramica identificată în acest punct este specifică epocii romane (Pl. I/1–8; Pl. III/1–4; Pl. IV/1–3, 5, 7, 11–12; Catalog nr. 1–8, 20–23), în timp ce o altă parte este specifică epocii migrațiilor (III/10; Pl. IV/18; Catalog nr. 29). Dintre vasele de epocă romană identificate se remarcă două boluri. Primul dintre acestea derivă din tipul Dragendorff 37 (Pl. I/1; Pl. IV/3; Catalog nr. 1),

care a circulat în imperiu din perioada flaviană, până în secolul al IV-lea p. Chr., reprezentând una dintre cele mai răspândite forme ceramice⁶⁰. Cel de-al doilea derivă din tipul Dragendorff 44 (Pl. I/2; Pl. IV/1; Catalog nr. 2), datele cu privire la răspândirea acestui tip de vas fiind deja prezentate mai sus⁶¹. Sunt de asemenea de menționat o amforetă (Pl. I/5; Pl. IV/; Catalog nr. 5) pentru care a fost identificată la *Napoca* o analogie datată în nivelul traianic⁶² și o cană (Pl. I/3; Pl. IV/11; Catalog nr. 3), cu analogii (tot de la *Napoca*) datate în prima jumătate a secolului al II-lea p. Chr.⁶³

Din punct de vedere topografic situl dispune de o poziție satisfăcătoare, fiind amplasat chiar pe traseul drumului roman, în proximitatea celor două pâraie care traversează Ceanul Mic, beneficiind de o bună expunere la radiația solară, ca urmare a amplasării pe versantul sud-estic al Dealului Cionca Mică și de proximitatea unor terenuri agricole cu o productivitate medie.

Având în vedere modul în care este dispus acest punct, este foarte probabil ca suprafețele identificate prin cercetări de suprafață să reprezinte doar

⁵⁸ Coordonate geografice: 46°38'17.32"N, 23°42'25.75"E; 46°38'19.98"N, 23°42'26.07"E; 46°38'19.87"N, 23°42'27.81"E; 46°38'17.26"N, 23°42'27.48"E.

⁵⁹ Coordonate geografice: 1) 46°38'20.64"N, 23°42'43.97"E; 2) 46°38'25.93"N, 23°42'46.11"E; 3) 46°38'25.39"N, 23°42'51.87"E; 4) 46°38'19.07"N, 23°42'49.76"E.

⁶⁰ Rusu-Bolindeț 2007, 383–384, catalog nr. 456, Pl. LXXXV/456.

⁶¹ Rusu-Bolindeț 2007, 384–386, catalog nr. 487, Pl. LXXXVII/487.

⁶² Rusu-Bolindeț 2007, 426, catalog nr. 633, Pl. CIV/633.

⁶³ Rusu-Bolindeț 2007, 430, catalog nr. 625, Pl. CIII/625.

periferiile unui sit care continuă în vatra satului Ceanu Mic, spre drumul roman.

IV) Valea Rozelor – la sud-est de punctul După Sat este menționat situl Valea Rozelor (în maghiară *Rózsa patak*)⁶⁴. În pofida eforturilor făcute și a faptului că, atât pe a doua, cât și pe a treia ridicare topografică austro-ungară, toponimul Valea Rozelor apare indicat cât se poate de clar⁶⁵ (Fig. 10), acest sit nu a fost identificat pe teren.

Sintetizarea și interpretarea datelor disponibile în literatura de specialitate, a scos în evidență o serie de neconcordanțe între indicațiile referitoare la localizarea acestui punct. I. Téglás, primul care menționează acest punct, a vizitat locul de cel puțin două ori, odată în 1903 și odată în 1910. El afirma că situl se găsește „pe hotarul de est al satului”⁶⁶. I. I. Russu, care a consultat manuscrisele și arhivele lui I. Téglás, a mai adăugat că punctul se găsește „la 1 km sud-est de vatra satului, pe Valea Rozelor”⁶⁷. Ulterior, în literatura de specialitate s-a făcut referire în repetate rânduri la acest sit, fiind citate scrierile lui I. Téglás și I. I. Russu, doar că, în unele lucrări punctul este indicat la sud-vest de sat⁶⁸, iar în altele la sud-est de acesta⁶⁹.

Pentru „reconcilierea” datelor prezentate de I. Téglás și I. I. Russu au fost consultate o serie de ridicări topografice și hărți administrative pentru a verifica toponimia zonei și modul în care hotarele satului Ceanu Mic s-au modificat, din secolul al XIX-lea, până în prezent. Principala neconcordanță între datele prezentate de I. Téglás și cele prezentate de I. I. Russu se referă la faptul că primul indică situl pe hotarul de est al satului, în vreme ce al doilea îl menționează la 1 km sud-est de vatra satului. În prezent, în orice punct ar fi măsurat, hotarul de est al Ceanului Mic nu se găsește la o

distanță mai mică de 3 km de vatra satului. Din sursele consultate rezultă că hotarul de est al satului a rămas, în mare parte neschimbat, fiind dispus de-a lungul Văii Calde Mari (Aitonului), a Văii Calde Mici și a Dealului Argilos (Agyagos). În schimb, hotarul de sud-est a cunoscut unele modificări. Astfel dacă în 1910, Ceanu Mic avea hotarul de sud-est pe Valea Rozelor, învecinându-se direct cu Tureniul⁷⁰, în prezent hotarul de sud-est al satului Ceanu Mic se găsește pe cumpăna apelor dintre Văile Cheița și Rozelor (în medie cu 1 km mai spre nord-est), între hotarele satelor Ceanu Mic și Tureni fiind intercalată o fâșie cu o lungime de cca. 2,85 km care aparține de Turda⁷¹. Pornind de la aceste date se poate presupune că este vorba despre o greșală de tehnoredactare care apare la I. I. Russu în legătură cu distanța dintre sat și sit, întru-cât posibilitatea ca hotarul de est al Ceanului Mic să fi fost în ultimele două secole mult mai aproape de vatra satului decât în prezent este exclusă. În aceste circumstanțe se poate argumenta că zona în care trebuie căutat situl se găsește pe partea stângă a Văii Rozelor, în apropiere de vărsarea acesteia în Valea Caldă Mare (Aitonului), în zona în care se întâlnește hotarul satului Cenu Mic cu cel al orașului Turda⁷² (Fig. 2/IV). Această interpretare este în acord cu afirmațiile lui I. Téglás care mai menționa că situl se află pe terenul grofului Bethlen, acolo unde locuiește paznicul, pe drumul spre lacul de la nord de Turda. Zona indicată mai sus corespunde acestei descrieri, pe aici trecând un drum de culme care pornește de la Cenu Mic, se unește cu drumul de pe Valea Aitonului și ajunge până la Turda. Drumul exista și în secolele trecute, după cum se poate observa atât pe ridicările topografice austro-ungare⁷³ cât și pe Planurile

⁶⁴ Acest toponim apare atât pe a doua, cât și pe a treia ridicare topografică militară (<https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?bbox=2640579.3915043543%2C5879215.294556577%2C2646613.139424615%2C5881126.2202637065&map-list=1&layers=129>; <https://mapire.eu/en/map/secondsurvey-transylvania/?bbox=2639970.0516397264%2C5879675.468896943%2C2646003.799559987%2C5881586.394604073&map-list=1&layers=54>) (accesat 09.05.2021).

⁶⁵ <https://mapire.eu/en/map/secondsurvey-transylvania/?bbox=2641076.883808209%2C5879439.363201373%2C2647110.63172847%2C5881350.288908503&map-list=1&layers=54>; <https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?bbox=2641514.2433724734%2C5879157.561728251%2C2647547.991292734%2C5881068.487435381&map-list=1&layers=129>. (accesate 09.05.2021)

⁶⁶ Bajusz 2005, 285.

⁶⁷ Russu 1959, 877–878.

⁶⁸ *RepCj.* 93, Ceanu Mic, com. Tureni, nr. 1; Popa 2002, 53, nr. 145; Fodorean 2014, 463.

⁶⁹ Tudor 1968, 218.

⁷⁰ https://mapire.eu/en/map/magyarorszag_1910-etnikai/?bbox=2624903.838729791%2C5874856.126229699%2C2673173.82209188%2C5890143.531886733&map-list=1&layers=126 (accesat 09.05.2021).

⁷¹ Este posibil ca fâșia menționată, care astăzi aparține de Turda, să fie tocmai terenul care la începutul secolului trecut se afla în posesia grofului Bethlen; <https://geoportal.ancpi.ro/portal/apps/webappviewer/index.html?id=6fcbd33e7ca64215985b478e94cbab64> (accesat 09.05.2021).

⁷² Coordonatele geografice aproximative ale acestui areal sunt: 1) 46°37'24.59"N, 23°44'9.19"E; 2) 46°38'6.37"N, 23°44'21.05"E; 3) 46°37'57.22"N, 23°45'47.20"E; 4) 46°37'5.38"N, 23°45'29.07"E.

⁷³ <https://mapire.eu/en/map/secondsurvey-transylvania/?bbox=2636901.98156126%2C5880384.085403352%2C2648969.4774017823%2C5884205.936817612&map-list=1&layers=54>; <https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?bbox=2636978.4188811285%2C5880409.564461376>

Fig. 11. Vedere de pe dealul Bisericoi spre nord-est, spre Rediu / The landscape observed from the site Bisericoi pointing to the north-east toward Rediu.

Directoare de Tragere⁷⁴. Din relatarea lui I. Téglás se mai poate deduce că în zonă ar fi existat cel puțin o clădire, în care locuia paznicul grofului. Pe a doua și a treia ridicare topografică în zona menționată apare un mic grup de clădiri și toponimul *Petlend*⁷⁵, care apare și pe Planurile Directoare de Tragere sub forma *Beclean*⁷⁶. Din documentele și literatura de specialitate consultate reiese că acest areal a făcut parte din domeniul familiei nobiliare *Petlendi*⁷⁷, care apare în numeroase documente, începând cu ultima parte a epocii medievale și prima parte a epocii moderne, aici existând și o așezare, astăzi dispărută, care se numea,

după familia menționată, *Petlend*⁷⁸, *Pethlend*⁷⁹ sau *Betlend*⁸⁰.

Mărtinești

V) Bisericoi – la circa 3,5 km nord-vest de drumul roman și punctul După Sat (în linie dreaptă) se găsește situl Bisericoi (Fig. 3/V; Fig. 11). În literatura de specialitate există o serie de neclarități în legătură cu locul în care este amplasat acest sit, confuziile fiind generate de faptul că, în general, s-a considerat că toponimele Bisericoi și Dealul Bisericii sunt unul și același⁸¹, când de fapt acestea fac referire la două locuri distincte⁸², primul găsimdu-se la vest de Mărtinești, în timp ce al doilea la nord – nord-est de Mărtinești. Dacă toponimul Dealul Bisericii apare pe numeroase ridicări topografice, începând de la a doua ridicare topografică austriacă⁸³, la Planurile Directoare de

%2C2649045.914721651%2C5884231.415875635&map-list=1&layers=129. (accesat 09.05.2021).

⁷⁴ <http://geo-spatial.org/harti/#/viewer/openlayers/10>. (accesat 09.05.2021).

⁷⁵ Coordonate geografice: 46°37'26.34"N, 23°44'47.02"E; <https://mapire.eu/en/map/secondsurvey-transylvania/?bbox=2640805.91910292%2C5879796.939577411%2C2646839.667023181%2C5881707.865284541&map-list=1&layers=54>; <https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?bbox=2641159.440650323%2C5879812.864006903%2C2647193.1885705837%2C5881723.789714033&map-list=1&layers=129>. (accesat 09.05.2021).

⁷⁶ <http://geo-spatialii.org/harti/#/viewer/openlayers/10>. (accesat 09.05.2021).

⁷⁷ DRH-C, X, 21-23; DRH-C, XI, 228; DRH-C, XII, 127-128; 288; DRH-C, XIII, 79; 126; 170; DRH-C, XV, 263-264; 683-684; Fejér *et alii* 2003, no. 56; 153; M. Diaconescu 2013, 50, 91, 123, 124, 258, 335-337, 312, 377, 392, 467.

⁷⁸ Fejér *et alii* 2003, 153

⁷⁹ Orbán 1889, 116-117.

⁸⁰ Csánki 1913, 726-727.

⁸¹ Ferenczi 1962, 45; Tudor 1968, 219; *RepCj.* 268, Mărtinești, com. Tureni 268, nr. 1-2; Popa 2002, 117-118, nr. 393/1, 393/2; Nemeti *et alii* 2003, 73; Fodorean 2017, 191-193; RAN, cod: 59808.03.

⁸² Lazarovici – Kalmar-Maxim 1987-1988, 965-966 – în acest studiu se atrăgea deja atenția că aceste două toponime par a desemna două locuri distincte.

⁸³ <https://mapire.eu/en/map/secondsurvey-transylvania/?bbox=2630853.430594704%2C5885534.930123851%2C2642920.9264352266%2C5889356.78153811&map-list=1&layers=54>. (accesat 09.05.2021).

Fig. 12. În prim plan: urmele celor două secțiuni „în cruce” de pe situl din punctul Rotogol. / In the foreground: marks of the cross sections from the site Rotogol.

Tragere⁸⁴, toponimul Bisericoi nu apare pe hărți. Totuși, localizarea acestui toponim este descrisă cât se poate de precis, atât de Balázs Orbán⁸⁵, cât și de Téglás István⁸⁶, în scrierile acestora numele de *Bisericoi* fiind pus în legătură cu ruinele unei vechi biserici care se găsea pe acest loc. Amintirea acestei biserici este păstrată și astăzi în memoria locuitorilor din Mărtinești printr-o troiță pe care se menționează acest lucru⁸⁷. La est de această troiță și de locul fostei biserici a fost identificat în cursul cercetărilor de teren situl arheologic. Pe suprafața acestuia au fost observate fragmente ceramice, bucăți de chirpici și fragmente osteologice, însă din cauza faptului că la momentul respectiv cea mai mare parte a zonei era acoperită de culturi perene și pășuni (Fig. 11), volumul acestor materiale a fost destul de redus. În prezent perimetrul sitului este delimitat dinspre vest, sud și est de lacurile aflate în vecinătatea satului Mărtinești, iar dinspre nord de culmea dealului Râtul Domnesc⁸⁸.

Din punct de vedere topografic situl este bine

poziționat, arealul în care acesta se găsește oferind mai multe beneficii. Printre acestea se numără: faptul că locul este ușor accesibil, atât dinspre nord-vest și sud-est, pe Valea Racilor (Turului), cât și dinspre est – nord-est pe Valea Rediului; faptul că locul se bucură de o bună expunere la radiația solară, datorită poziționării pe panta sud-estică a Dealului Bisercoi, fiind, în același timp, însă, protejat împotriva deplasărilor maselor de aer, dinspre vest nord și est de culmile Dealului Chendra (sau Pleșa)⁸⁹ iar dinspre sud-est de Dealul Bisericii; și în fine faptul că pe Valea Racilor și Valea Rediului zona dispune, atât de importante resurse de apă, cât și de soluri cu o productivitate satisfăcătoare.

Tureni

VI) Situl din punctul Rotogol a fost identificat pe teren, pe partea stângă a Cheilor Turenilor, la 0,60 km sud – sud-est de vatra satului Tureni și 1,35 km (în linie dreaptă), vest de drumul DN 1 (E81)⁹⁰ (Fig. 4/VI). La momentul în care situl a fost identificat, locul era complet acoperit de ierburi, însă contururile celor două secțiuni dispuse în

⁸⁴ <http://geo-spatialii.org/harti/#/viewer/openlayers/10>. (accesat 09.05.2021).

⁸⁵ Orbán 1889, 455–456.

⁸⁶ Téglás 1906, 361–362; Bajusz 2005, 286.

⁸⁷ Discă 2019, 88–89; pe troița menționată se poate citi că a fost ridicată de mai mulți localnici împreună cu Consiliul Local al comunei Tureni „pe meleagurile Mărtineștilor pe locul unde în urmă cu 254 de ani creștinii se rugau de ziua Învierii”.

⁸⁸ Coordonate geografice: 1) 46°39'49.82"N, 23°40'32.09"E; 2) 46°39'47.81"N, 23°40'38.19"E; 3) 46°39'24.71"N, 23°40'36.75"E; 4) 46°39'25.58"N, 23°40'28.14"E.

⁸⁹ Pe ridicările topografice din perioada austro-ungară acest deal apare cu numele „Kendrő hegy” – <https://mapire.eu/en/map/secondsurvey-transylvania/?bbox=2630294.6552178697%2C5887996.938607699%2C2642362.151058392%2C5891341.058595176&map-list=1&layers=54>.

⁹⁰ Coordonatele geografice: 1) 46°36'32.70"N, 23°42'35.91"E; 2) 46°36'32.41"N, 23°42'37.11"E; 3) 46°36'31.73"N, 23°42'37.01"E; 4) 46°36'31.83"N, 23°42'35.60"E.

Fig. 13. În prim plan: cele două cadrane rămase din tumulul din punctul La Furci. / In the foreground: the two still standing quadrants of the tumulus from the site La Furci.

cruce, realizate la finalul secolului trecut, se puteau, încă, observa cu ușurință pe teren (Fig. 12).

VII) Situl La Furci – a fost identificat pe teren, pe partea dreaptă a Cheilor Turenilor, la 1,05 km sud – sud-vest de vatra satului Tureni și 0,13 km (în linie dreaptă), nord-vest de autostrada A3⁹¹ (Fig. 4/VII). La momentul în care situl a fost identificat, locul era complet acoperit de ierburi, însă, două dintre cele patru cadrane în care a fost împărțit tumulul la momentul cercetărilor din secolul trecut, sunt încă bine conservate, doar două dintre acestea fiind cercetate prin săpături la acea dată (Fig. 13).

Micești

VIII) Situl din punctul La Căramidă a fost identificat pe teren pe partea stângă a văii Micușului, la o distanță de 0,20 km nord de pârau și 0,50 km nord-vest de ultimele case din Micești (Fig. 5/VIII). În prezent zona este complet acoperită de pășuni și arbuști, din acest motiv doar câteva fragmente de cărămidă fiind observate în acest punct în cursul cercetărilor de teren⁹² (Fig. 15). Totuși, din analiza informațiilor existente în literatura de specialitate reiese, cât se poate de clar, că situl a

fost corect identificat, un argument în plus în acest sens fiind localizarea săpăturilor arheologice efectuate aici în cursul anilor '80 ai secolului trecut. Secțiunile cercetate la acea dată se puteau observa destul de clar și din satelit la începutul acestui secol, după cum reiese din imaginile Google Earth din 27.03.2003 (Fig. 14). În aceste imagini se mai poate observa că, în urmă cu douăzeci de ani, zona nu era încă acoperită atât de puternic de arbuști și plante perene.

Din punct de vedere topografic locul prezintă o serie de beneficii, fiind amplasat de-a lungul Văii Micușului, într-o zonă ușor accesibilă, cu o bună expunere la radiația solară, dar în același timp protejată împotriva deplasărilor maselor de aer din toate direcțiile de culmile dealurilor care o înconjoară. Zona este mai puțin propice pentru cultivarea plantelor dar compensează prin bogăția în păduri și pășuni. După cum se poate observa pe prima ridicare topografică austriacă, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, teritoriul satului Micești era încă acoperit în mare parte de păduri, singura excepție notabilă fiind terenurile aflate în imediata vecinătate a Văii Micușului⁹³. Aceste terenuri, aflate de o parte și de alta a pârauului, formau un culoar despădurit care se întindea de la izvoarele Micușului, până la vărsarea acestuia în Hășdate.

⁹¹ Coordonatele geografice: 1) 46°36'9.79"N, 23°42'17.15"E; 2) 46°36'11.09"N, 23°42'19.16"E; 3) 46°36'9.66"N, 23°42'21.37"E; 4) 46°36'8.48"N, 23°42'19.49"E.

⁹² Coordonatele geografice: 1) 46°40'11.41"N, 23°35'35.23"E; 2) 46°40'16.72"N, 23°35'40.78"E; 3) 46°40'10.08"N, 23°36'1.37"E; 4) 46°40'3.94"N, 23°35'56.56"E.

⁹³ <https://mapire.eu/en/map/firstsurvey-transylvania/?bbox=2622666.052319229%2C5881395.50384945%2C2646801.044000273%2C5889039.206677967&maplist=1&layers=here-aerial%2C142>. (accesat 09.05.2021).

Fig. 14. Amplasarea săpăturilor arheologice din punctul La Căramidă pe imaginile Google Earth. / The location of the archeological excavations from the site La Căramidă on Google Earth images.

Chiar și în prezent, după cum se poate observa pe imaginile satelitare din aplicația Google Maps, cea mai mare parte a teritoriului satului Micești este acoperit de păduri și pășuni⁹⁴.

Observații și interpretări privind siturile de pe teritoriul comunei Tureni

Pornind de la caracteristicile topografice, de la densitatea și tipul descoperirilor, siturile prezentate pot fi, teoretic, încadrate în una dintre categoriile de situri atestate în cadrul lumii romane. În practică însă, stadiul actual al cercetărilor, permite doar pentru o parte dintre situri precizarea, cu un oarecare grad de certitudine, a categoriei în care acestea se încadrează, în vreme ce, pentru o altă parte trebuie luate în calcul mai multe ipoteze de lucru. În prima grupă de situri intră drumul roman, punctul După Sat și de cele două puncte din vecinătatea Cheilor Turenilor. În ceea de-a doua, punctele La Rupturi, Valea Rozelor, Bisericoi și La Căramidă.

În rândurile care urmează va fi discutată situația fiecărui sit în parte, urmând aceeași ordine ca la prezentarea rezultatelor cercetărilor de teren.

I) Situl La Rupturi reprezintă, probabil, o *villa* sau un grup de clădiri oficiale cu rol administrativ ori economic (Fig. 16/B/I). În literatura de specialitate nu a fost stabilit un set de criterii foarte riguroase după care un sit poate fi interpretat ca *villa*, dar există un oarecare consens în ceea ce privește caracteristicile pe care trebuia să le aibă o astfel de așezare. Astfel, este în general acceptat că o *villa* era o fermă sau o locuință rurală⁹⁵, formată din punct de vedere morfologic dintr-o clădire centrală (cu mai multe încăperi), realizată după regulile arhitecturii romane, cel puțin parțial din zidărie de piatră. În unele cazuri, o astfel de așezare putea fi înzestrată chiar și cu hipocaust și băi. Din punct de vedere relațional *villa* era integrată în sistemul socio – economic al lumii romane⁹⁶, iar nucleul său era format, de cele mai multe ori, în jurul unei singure familii care se susținea cu precădere din

⁹⁴ <https://www.google.ro/maps/place/Turda/@46.6710353,23.578149,7990m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x47496620aa78a95b:0xc7f433dbd893f8a3!8m2!3d46.564676!4d23.7971063>. (accesat 09.05.2021).

⁹⁵ Wightman 1970, 139.

⁹⁶ Roymans – Derks 2011, 2.

Fig. 15. Vedere din punctul La Cărămidă spre nord, spre drumul comunal DC 85. / The landscape observed from the site La Cărămidă pointing to the north toward de local road DC 85

producția agricolă⁹⁷. Dimensiunile împrejuririlor acestor așezări puteau varia destul de mult, de la un caz la altul și de la o regiune la alta. Între Maas și Rin, de exemplu, cele mai multe dintre siturile cercetate au dimensiuni cuprinse între 1 și 2,6 ha. În schimb, în Germania Superior cele mai multe *villae* au o suprafață împrejmuită de peste 1,5 ha, media fiind între 3 și 5 ha⁹⁸. În Dacia, cazurile sigure, mai bine documentate, sunt reprezentate prin *villae* de dimensiuni ceva mai mici, al căror zid de incintă delimitează o suprafață sub 1 ha⁹⁹.

În studiul în care au fost publicate inițial, descoperirile din punctul La Rupturi au fost interpretate ca o *villa*¹⁰⁰. Această interpretare este susținută de topografia sitului, densitatea și tipul descoperirilor. După cum a fost menționat deja, pe suprafața sitului în discuție, care se găsește la numai 1,4 km sud-est de drumul roman, au fost identificate doar două aglomerații de materiale arheologice, care

măsoară 0,90 ha, respectiv 1,70 ha. Inventarul arheologic al sitului are un caracter unitar în sensul că în ambele aglomerații principalele descoperiri sunt reprezentate de materiale de construcție, tipurile de materiale construcție identificate sunt aceleași, iar caracteristicile stilistice și tehnice ale acestor materiale sunt identice. Dimensiunile masive ale blocurilor de piatră, cărămidile (dintre care unele de tipul celor folosite pentru stâlpii de hipocaust), țiglele, fragmentele de conducte ceramice pentru aducțiunea a apei și tuburile ceramice pentru cofraj de boltă sunt indicii clare că în acest punct au existat două grupuri impunătoare de clădiri cu arhitectură de zidărie (eventual chiar cu două nivele constructive), înzestrate cu elemente de confort specifice vieții urbane.

Pentru a doua posibilitate de interpretare a sitului de La Rupturi, cea după care acesta ar reprezenta un grup de clădiri oficiale cu rol administrativ sau economic, principalele argumente sunt reprezentate de masivitatea neobișnuită a resturilor de zidărie, de distanța mică față de drumul roman și de faptul că terenul din zonă este destul de fragmentat, dificil și „inestetic” pentru a construi o

⁹⁷ Czysz 2013, 266.

⁹⁸ Rind 2015, 63.

⁹⁹ Mitrofan 1973, 133–136; 142–144; Branga 1986, 189–201.

¹⁰⁰ Fodorean 2014, 463.

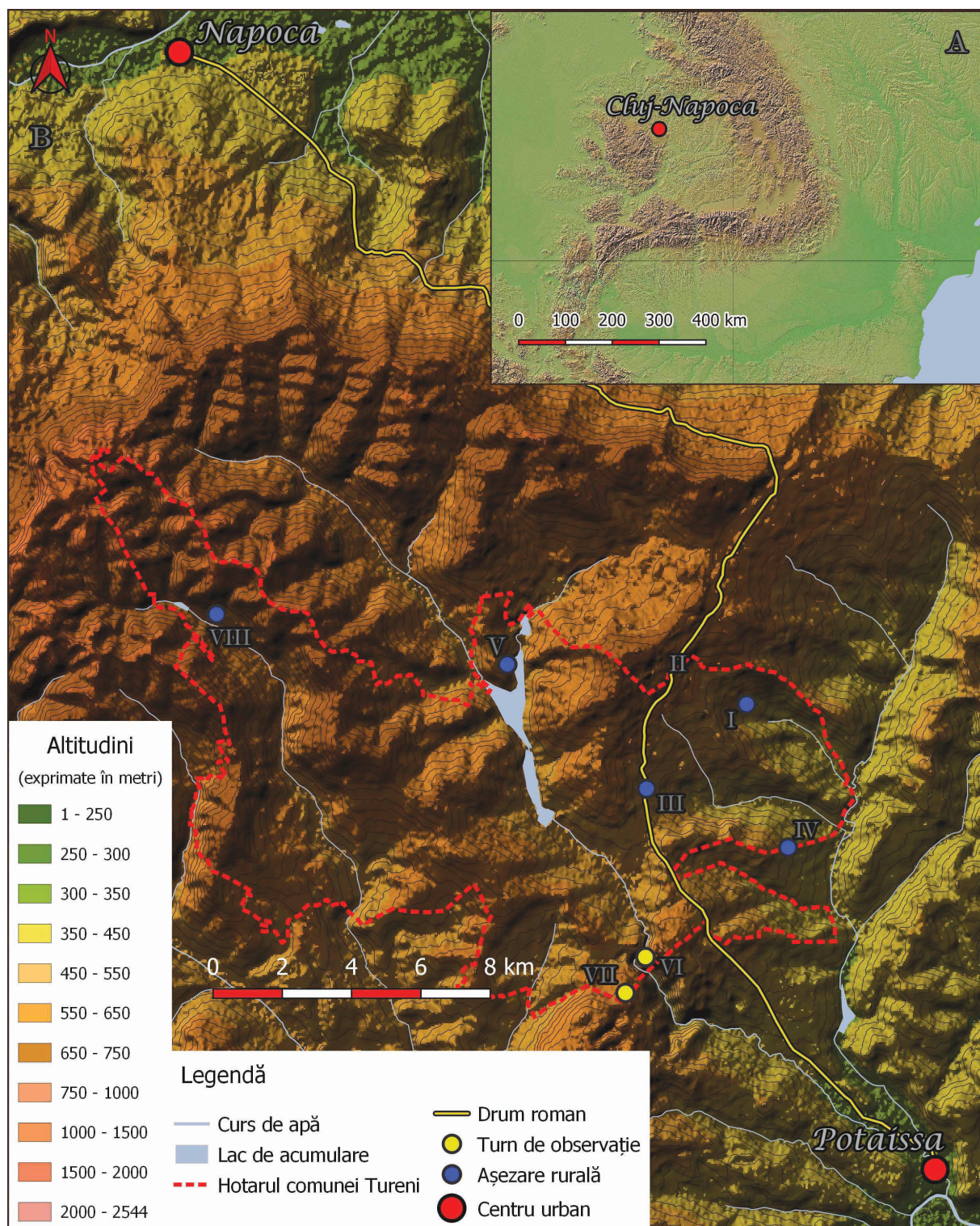

Fig. 16. Situri de epocă romană pe teritoriul comunei Tureni: I – Ceanu Mic, La Rupturi; II – Drumul roman; III – Ceanu Mic, După Sat; IV – Ceanu Mic, Valea Rozelor; V – Mărtinești, Bisericoi; VI – Tureni, Rotogol; VII – Tureni, La Furci; VIII – Micești, La Cărmămidă (Model digital de elevație). / Fig. 16. Roman age sites on the territory of Tureni parish: I – Ceanu Mic, La Rupturi; II – The Roman road; III – Ceanu Mic, După Sat; IV – Ceanu Mic, Valea Rozelor; V – Mărtinești, Bisericoi; VI – Tureni, Rotogol; VII – Tureni, La Furci; VIII – Micești, La Cărmămidă (Digital Elevation Model).

reședință de asemenea anvergură. În plus, solurile din zonă sunt mai puțin propice pentru agricultură, după clasificarea din 1980 predominante în acest areal fiind erodisolurile și solurile negre

clinohidromorfe, mai potrivite pentru pășuni și fânețe¹⁰¹.

¹⁰¹ Florea *et alii* 1983, 523–526; Barbu 1983, 515–522; Harta pedologică a României scara 1:200.000.

Existența unor astfel de clădiri, cu rol administrativ sau economic, este documentată în multe dintre provinciile imperiului. Pe partea dreaptă a Rinului, de pildă, la cca. 12 km sud de Heidelberg și 17,5 km est de Speyer, pe o suprafață de cca. 4 ha, închisă de o incintă de formă trapezoidală (într-o primă fază din lemn, mai apoi din piatră), au fost identificate până în prezent urmele a 16 clădiri și a mai multor drumuri pietruite. O parte dintre clădiri, au funcționat ca depozite și magazine, altele, înzestrate cu hipocaust, au avut destinații rezidențiale. Multe dintre construcții sunt de foarte mari dimensiuni, unele chiar o suprafață de peste 1000 m², având caracteristici specifice pentru horea din mediul militar. Datorită dimensiunilor neobișnuite și dotărilor s-a avansat ipoteza că acest sit ar fi aparținut domeniului public, fiind o bază de aprovizionare a statului, poate în legătură cu armata¹⁰². În Britania, în zona Flintshire, situl *Pentre Farm*, de pe teritoriul localității Flint, a fost interpretată, mai curând, ca o structură oficială, asociată administrației locale, decât ca o *villa*. Se presupune că acest punct avea legătură cu activitatea de extragere a plumbului, fiind o potențială reședință oficială, ocupată de oameni responsabili cu administrarea zonei și resurselor ei¹⁰³.

II) Drumul roman, identificat atât în cursul propriilor cercetări de suprafață, cât și în cursul unor sondaje și săpături preventive, are un traseu destul de bine documentat în literatura de specialitate iar urmele sale sunt încă destul de vizibile pe terenurile agricole de pe teritoriul comunei Tureni (Fig. 16/B/II).

III) Situl După Sat se încadrează în categoria așezărilor rurale dispuse de-a lungul drumurilor principale (Fig. 16/B/III). Densitatea, topografia și tipul descoperirilor făcute până în momentul de față, sugerează prezența unei așezări mai modeste, în care predomina, probabil, arhitectura de lemn. Deși în mod tradițional civilizația romană este asociată cu arhitectura de zidărie, datele arheologice acumulate în ultimele decenii scot în evidență scara la care arhitectura de lemn era întrebuințată în întreg Imperiul. În provincia Germania Superior, de exemplu, pe teritoriul localității Stettfeld, în zona Karlsruhe, la intersecția dintre drumule romane Basel – Mainz și Augsburg – Speyer, a fost identificată o așezare rurală cu mai multe nuclee de locuire dispuse de o parte și de alta a celor două drumuri. Multe dintre structurile identificate în cursul cercetărilor arheologice în cadrul acestei

așezări, care se datează între prima parte a secolului al II-lea p. Chr. și ultima parte a secolului al III-lea, au aparținut unor construcții cu fundații de piatră și elevație din lemn și chirpici din categoria așa-numitelor „*Streifenhäuser*”¹⁰⁴.

IV) Situl Valea Rozelor reprezintă, probabil, o *villa* sau o așezare rurală cu arhitectură de zidărie (Fig. 16/B/IV). Este important de subliniat aici că în literatura de specialitate există o mare diversitate de clasificări și diferențieri între așezările rurale, însă de cele mai multe ori contribuția acestor taxonomii la o mai bună cunoaștere a realităților lumii romane rămâne destul de redusă¹⁰⁵. În studiul de față eticheta de „așezare rurală” a fost folosită, în principal, pentru a diferenția siturile prezentate, pe de o parte de centrele urbane, iar, pe de altă parte, de *villae* și ferme. Revenind la situl de pe Valea Rozelor, argumentele care susțin interpretările propuse sunt reprezentate de topografia sitului și de inventarul descoperirilor. În literatura de specialitate acesta a fost interpretat, de regulă, ca o așezare rurală¹⁰⁶.

V) În punctul Bisericoi a existat probabil o *villa* sau o fermă (Fig. 16/B/V). Aceste ipoteze se susțin, pe de o parte prin densitatea și caracteristicile descoperirilor iar, pe de altă parte, prin localizarea și dimensiunile sitului. Este important de menționat că întreaga terasă pe care se află situl măsoară în jur de 8,5 ha, dar așa cum reiese, atât din informațiile din publicații, cât și din propriile cercetări de teren, materialele arheologice sunt concentrate în special în partea de vest a terasei. În literatura de specialitate situl a fost interpretat, fie ca o așezare rurală¹⁰⁷, fie ca o *villa*¹⁰⁸.

VI-VII) Turnurile din punctele Rotogol și La Furci, în cazul în care într-adevăr datează din epoca romană, au avut mai curând rolul de a supraveghea Cheile Turenilor, decât acela de supraveghea teritoriile din împrejurimile Potaissiei și a drumului roman, întru-cât, din observațiile de teren și analizele topografice făcute, reiese că aceste puncte nu erau nici cele mai înalte din zonă, nici nu ofereau cea mai bună vizibilitate (Fig. 16/B/VI-VII). Altfel spus, la 0,70 km est de punctul Rotogol, cu o altitudine sub 520 m, Dealul Turului (Cheia) se ridică la altitudini de peste 575 m, în vreme ce la

¹⁰² Rabold 2005, 356–358.

¹⁰³ Brindle 2016, 299.

¹⁰⁴ Knötzele 2005, 340–343.

¹⁰⁵ Oltean 2007, 143.

¹⁰⁶ Tudor 1968, 218; *RepCj.* 93, Ceanu Mic, com. Tureni, no. 1; Popa 2002, 53. nr. 145; Nemeti *et alii* 2003, 70; Fodorean 2014, 463.

¹⁰⁷ *RepCj.* 268, Mărtinești, com. Tureni, no. 1–2; Popa 2002, 117–118, nr. 393; Nemeti *et alii* 2003, 73, indicată ca „Mărtinești-Rediu”.

¹⁰⁸ Tudor 1968, 219, indicată ca „Rediu-Mărtinești”.

aproximativ 1 km vest de punctul La Furci, cu o altitudine medie de 580 m, limita estică a culmii Petridului trece de 650 m.

VIII) Situl La Căramidă reprezintă, probabil, o *villa* sau o așezare rurală cu arhitectură de zidărie (Fig. 16/B/VIII). La o primă vedere o astfel de ipoteză este în neconcordanță cu datele publicate în urma săpăturilor arheologice de la finalul anilor '80 ai secolului trecut. După cum am menționat mai sus în cursul acelor săpături în acest punct au fost identificate mai multe complexe datate în perioada medievală, printre care și un posibil edificiu eclesiastic cu arhitectură de zidărie¹⁰⁹, dar nu a fost identificată nici o structură de epocă romană. Totuși, dimensiunile săpăturilor au fost destul de restrânse iar, într-un anumit sens, lipsa complexelor arheologice de epocă romană compensează prin volumul foarte mare de materiale de construcție romane recuperate în cursul acestor săpături. Volumul mare al materialelor de construcție de epocă romană, alături de celelalte tipuri de descoperiri făcute în decursul timpului în zonă (ceramică, monede, monumente sculpturale și epigrafice)¹¹⁰, sugerează cât se poate de clar că la Micești a existat un sit de epocă romană, chiar dacă nu exact în locul în care au fost făcute săpăturile arheologice. De altfel, terasa pe care se găsește punctul La Căramidă, a cărei parte vestică a fost ocupată în a doua jumătate a secolului trecut de un lac, măsura inițial în jur de 20 de hectare iar săpăturile arheologice s-au concentrat doar pe o mică porțiune de pe limita de est a acesteia.

Așezarea din perioada romană s-a dezvoltat, probabil, în legătură, resursele forestiere locale (reprezentate în principal de păduri de foioase), pentru *Potaissa* acesta fiind una dintre cele mai accesibile surse din zonă.

În decursul timpului sitului i-au fost atribuite mai multe funcționalități. I. Téglás era de părere că în acest punct a existat un turn roman de supraveghere¹¹¹, în vreme ce într-un studiu publicat la începutul anilor '40 ai secolului trecut s-a avansat chiar ipoteza că în punctul La Căramidă a existat un *burgus* care s-ar fi găsit pe granița de vest a Provinciei Dacia¹¹². Pe baza datelor obținute în cursul unor cercetări de suprafață, întreprinse aici într-o perioadă în care o bună parte din terasa pe

care se află situl era încă folosită ca teren arabil, István Ferenczi a contestat această ipoteză, arătând, în special, că nici din punct de vedere strategic, nici din punct de vedere topografic, existența unui *burgus* în acest punct nu se justifică. În opinia sa descoperirile în discuție ar proveni mai curând de la o *villa*¹¹³. În ultimele decenii situl a fost interpretat ca așezare rurală¹¹⁴.

Catalog¹¹⁵

1. Bol derivat din tipul Dragendorff 37 (Pl. I/1; Pl. IV/3) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 7.5YR 8/3¹¹⁶) acoperit de o angobă de bună calitate pe toate suprafețele (Munssel 7.5YR 5/6); suprafață netedă; pastă semifină, structură compactă; G.p. = 0,55 cm; G.b. = 1,45 cm; D. ext. b. = 26 cm; vasul prezintă urme de ardere secundară la exterior, în zona buzei; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură; analogii: Rusu-Bolindeț 2007, 383–384, Bol de tip CC 3 DR 37, catalog nr. 456, Pl. LXXXV/456.

2. Bol derivat din tipul Dragendorff 44 (Pl. I/2; Pl. IV/1) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 5YR 7/8); acoperit de o angobă de bună calitate pe toate suprafețele (Munssel 2.5YR 6/8); suprafață netedă; pastă semifină, structură compactă; G.p. = 0,85 cm; G.b. = 1,5 cm; D. ext. b. = 20,5 cm; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură; analogii: Rusu-Bolindeț 2007, 384–386, Bol de tip 3 DR 44, catalog nr. 487, Pl. LXXXVII/487.

3. Cană (Pl. I/3; Pl. IV/11) – lucrat la roată rapidă; ardere reductantă, uniformă (Munssel 5Y 8/1); pastă grosieră; structură ușor poroasă; G.p. = 0,75 cm; G.b. = 1,45 cm; D. ext. b. = 9,5 cm; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură; analogii: Rusu-Bolindeț 2007, 430, Cană de tip 14 C, catalog nr. 625, Pl. CIII/625, exemplar datat în prima jumătate a secolului al II-lea p. Chr.

4. Perete de vas (Pl. I/4; Pl. IV/2) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 7.5 YR 7/8); acoperit de o angobă de bună calitate pe toate suprafețele (Munssel 5YR 7/8); suprafață netedă; pastă semifină, structură compactă; G.p. = 1,1 cm; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură.

¹¹³ Ferenczi 1974, 29–30.

¹¹⁴ *RepCj.* 272, Micești, com. Tureni, no. 1; Popa 2002, 124. nr. 408; Nemeti *et alii* 2003.

¹¹⁵ Abrevieri folosite la descrierea ceramicii: D. ext. b. = diametru exterior buză; D. ext. f. = diametru exterior fund; G.b. = grosime buză; G.f. = grosime fund; G.p. = grosime perete.

¹¹⁶ Munsell 1994.

¹⁰⁹ După toate probabilitățile acest posibil edificiu este același turnul indicat de I. Téglás; Bajusz 2005, 250, Fig. 24/120; Alicu *et alii* 1989–1993, Pl. III; vezi mai sus și Fig. 15.

¹¹⁰ Vezi mai sus nr. 11.

¹¹¹ Bajusz 2005, 249.

¹¹² Szilagyi 1943, 94.

5. Amforetă (Pl. I/5; Pl. IV/7) – lucrată la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 5YR 8/3); suprafață netedă; pastă semifină, structură compactă; G.p. = 0,6 cm; G.f. = 0,8 cm; D. ext. f. = 9,5 cm; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură; analogii: Rusu-Bolindeț 2007, 426, Amforetă de tip 15 E, catalog nr. 633, Pl. CIV/633, exemplar datat în nivelul tarianic.

6. Perete de vas (Pl. I/6; Pl. IV/12) – lucrat la roată rapidă; ardere reductantă, uniformă (Munssel 10YR 6/2); pereții vasului sunt acoperiți atât la interior, cât și la exterior de o angobă de bună calitate (Munssel 10YR 4/2); pastă semifină; suprafață netedă; structură compactă; G.p. = 1,1 cm; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură.

7. Vas cu fundul inelar (Pl. I/7; Pl. IV/5) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 7.5YR 8/6); suprafață netedă; pastă semifină; structură compactă dar cu numeroase fisuri, pori și cavități în peretele vasului; G.p. = 0,8 cm; G.f. = 1,1 cm; D. ext. f. = 9 cm; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură.

8. Perete de vas (Pl. I/8) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă de tip sandwich, pe suprafețe – Munssel 5YR 8/4; miez – 7.5 YR 7/6; la exterior mai pot fi observate urme de angobă (5 YR 7/8); suprafață netedă; pastă semifină, structură compactă; G.p. = 1,45 cm; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură.

9. Perete de vas (Pl. I/9) – lucrat la roată rapidă; ardere reductantă de tip sandwich (suprafețe – Munssel 2.5YR 7/4, miez – Munssel 2.5YR 5/1); pastă grosieră; suprafețe netezite; structură compactă; D. ext. = 9,5 cm; G.p. = 0,8 cm; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

10. Bol derivat din tipul Dragendorff 44 (Pl. II/1; Pl. IV/6) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 2.5YR 7/6); acoperit de o angobă de bună calitate pe toate suprafețele (Munssel 2.5YR 6/6); suprafață netedă; pastă semifină, structură compactă; G.p. = 0,75 cm; G.b. = 1,35 cm; D. ext. b. = 32,5 cm; se mai păstrează doar un fragment format din buză și o parte din peretele vasului pe o suprafață de cca. 25 cm²; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură; analogii: Rusu-Bolindeț 2007, 384–386, Bol de tip 3 DR 44, catalog nr. 488, Pl. LXXXVII/488.

11. Bol (Pl. II/2; Pl. IV/9) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 5YR 6/8); pastă semifină, structură compactă; G.p. = 1,15 cm; G.b. = 1,75 cm; D. ext. b. = 31,5 cm; pe suprafața vasului se observă depuneri moderate de calcar; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

12. Ulcior (Pl. II/3; Pl. IV/10) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 7.5YR 7/6); vasul este acoperit de o angobă de bună calitate pe toate suprafețele (Munssel 7.5YR 2.5/2); pastă semifină; suprafață netedă; structură compactă; G.p. = 0,5 cm; G.b. = 0,85 cm; D. ext. b. = 14 cm; din vas se mai păstrează doar buza și o parte din perete; locul de descoperire: locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură; analogii: Rusu-Bolindeț 2007, 424, Ulcior de tip 13 H, catalog nr. 617, Pl. C/617, exemplar datat în prima jumătate a secolului al II-lea p. Chr.;

13. Vas de tip dolium (Pl. II/4; Pl. IV/4) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 5YR 6/6); pastă semifină; suprafață netedă; structură compactă dar cu numeroase fisuri, pori și cavități în peretele vasului; G.p. = 0,50 cm; G.b. = 2,2 cm; D.b. = 19,5 cm; se mai păstrează doar un fragment format din buză și o parte din peretele vasului pe o suprafață de cca. 14 cm²; locul de descoperire: locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură; analogii: Rusu-Bolindeț 2007, 427, Dolium de tip 16 B1, catalog nr. 638, Pl. CV/638, exemplar datat între mijlocul secolului al II-lea și secolul al III-lea p. Chr.

14. Tub ceramic pentru conducte de aducțiune a apei (Pl. II/5; Pl. IV/15) – lucrat la roată rapidă; ardere reductantă bizonală, cu o nuanță mai deschisă spre exterior (Munssel 5YR 6/3,) și cu o alta mai închisă spre interior (Munssel 5YR 3/2,); pastă semifină; suprafață netedă; structură compactă dar cu numeroase fisuri, pori și cavități în peretele vasului; G.p. = 1,25 cm; diametrul exterior la buză = 9,5 cm; diametrul interior sub buză = 6 cm; se mai păstrează doar un fragment format din buză și o parte din peretele vasului pe o suprafață de cca. 26 cm²; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

15. Fund de vas (Pl. II/6) – lucrată la roată rapidă; ardere reductantă uniformă (Munssel 10YR 8/1); pe suprafața exterioară a vasului se mai observă urme sporadice de angobă (Munssel 10YR 3/1); pastă grosieră; suprafață netezită; structură compactă; G.p. = 0,90 cm; G.f. = 1,2 cm; D. ext. f. = 9,5 cm; din vas se mai păstrează ceva mai mult de jumătate din fund și o mică parte din perete; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

16. Tub ceramic pentru conducte de aducțiune a apei (Pl. II/7; Pl. IV/19) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 5YR 6/8); pastă semifină; suprafață netedă; structură compactă în care apar sporadic fisuri, pori și cavități; G.p. = 1,35 cm; diametrul exterior la buză = 9,5 cm;

diametrul interior sub buză = 5,5 cm; se mai păstrează doar un fragment format din buză și o parte din peretele vasului pe o suprafață de cca. 22 cm²; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

17. Vas cu fundul inelar (Pl. II/8; Pl. IV/8) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 7.5YR 8/6); pastă semifină; suprafață netedă; structură compactă dar cu unele fisuri, pori și cavități în peretele vasului; G.p. = 0,7 cm; G.f. = 0,9 cm; D. ext. f. = 15 cm; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

18. Tub ceramic pentru conducte de aducțiune a apei (Pl. II/9; Pl. IV/16) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 5YR 6/6); pastă semifină; suprafață netedă; structură compactă în care apar sporadic fisuri, pori și cavități; G.p. = 1,05 cm; diametrul maxim măsurat la exterior = 8,5 cm; se mai păstrează doar un fragment din peretele vasului pe o suprafață de cca. 16 cm²; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

19. Tub pentru cofraj de boltă (Pl. II/10; Pl. IV/14) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 5YR 6/6); pastă semifină; suprafață netedă; structură compactă dar cu numeroase fisuri, pori și cavități în peretele vasului; G.p. = 1,05 cm; diametrul exterior în zona umărului = 10 cm; se mai păstrează doar un fragment cu o suprafață de cca. 25 cm²; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

20. Perete de vas (Pl. III/1) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 7.5YR 8/4); pe suprafața exterioară a vasului mai pot fi observate urme de angobă (Munssel 10YR 3/6); pastă semifină; structură compactă dar cu unele fisuri, pori și cavități în peretele vasului; G.p. = 1,35 cm; vasul prezintă urme de ardere secundară; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură.

21. Perete de vas (Pl. III/2) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă la exterior (Munssel 7.5YR 8/3), reductantă la interior (Munssel 10YR 7/3); suprafață netedă; pastă semifină, structură compactă; G.p. = 0,95 cm; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură.

22. Perete de vas (Pl. III/3) – lucrat la roată rapidă; ardere oxidantă uniformă (Munssel 5YR 6/6); pe pereții vasului mai pot fi observate urme de angobă (Munssel 5YR 5/8); suprafață netedă; pastă semifină, structură compactă dar cu numeroase fisuri, pori și cavități în peretele vasului; G.p. = 1,3 cm; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură.

23. Perete de vas (Pl. III/4) – lucrat la roată

rapidă; ardere oxidantă de tip sandwich, la exterior – Munssel 7.5YR 8/6, miez – Munssel 7.5YR 7/4; suprafață netedă; pastă semifină, structură compactă; G.p. = 1,05 cm; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură.

24. Oală (Pl. III/5; Pl. IV/17) – lucrat la roată înceată; ardere reductantă, uniformă (Munssel 7.5YR 3/2); pastă grosieră; structură ușor poroasă; suprafețele exterioare sunt netezite; G.p. = 0,8 cm; G.b. = 1 cm; D. ext. b. = 23,5 cm; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

25. Perete de vas (Pl. III/6; Pl. IV/22) – lucrat la roată înceată; ardere reductantă la exterior (Munssel 10YR 5/1), oxidantă la interior (Munssel 5YR 6/8); pastă grosieră; suprafețe netezite; structură ușor poroasă; G.p. = 0,75 cm; pe peretele exterior al vasului, la intervale de 1,75 cm, apare un decor vălurit format din grupuri de câte 3–5 linii paralele incizate; din vas se mai păstrează doar un mic fragment de formă rectangulară cu dimensiunile de cca. 7×6 cm; fragmentul păstrat prezintă urme de ardere secundară la exterior; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

26. Oală (Pl. III/7; Pl. VI/13) – lucrată la roată rapidă; ardere reductantă uniformă (Munssel 10YR 8/2); pastă grosieră; suprafață netezită; structură compactă; G.p. = 0,7 cm; G.f. = 0,85 cm; D. ext. f. = 23 cm; din vas se mai păstrează doar o mică parte din fund și o parte din perete; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

27. Perete de vas (Pl. III/8; Pl. IV/20) – lucrat la roată înceată; ardere oxidantă uniformă (Munssel 2.5YR 7/8); pastă grosieră; structură ușor poroasă; G.p. = 0,65 cm; pe peretele exterior al vasului, la intervale de 1 cm, apare un decor vălurit format din grupuri de câte 4–6 linii paralele incizate; din vas se mai păstrează doar un mic fragment de formă rectangulară cu dimensiunile de cca. 3×4 cm; fragmentul păstrat prezintă urme de ardere secundară la interior; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

28. Perete de vas (Pl. III/9; Pl. IV/21) – lucrat la mână; ardere reductantă la exterior (Munssel 7.5YR 4/2), oxidantă la interior (Munssel 5YR 6/8); pastă grosieră; structură ușor poroasă; G.p. = 1,5 cm; atât peretele interior, cât și cel exterior sunt decorate la intervale de 2,5 cm cu linii în zigzag incizate; se mai păstrează doar un mic fragment de formă poligonală cu o suprafață de cca. 20 cm²; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

29. Oală (Pl. III/10; Pl. IV/18) – lucrat la mână; ardere reductantă, uniformă (Munssel 10YR 2/1); pastă grosieră; structură ușor poroasă; suprafețele

exterioare sunt netezite; G.p. = 0,7 cm; D. ext. b. = 13 cm; locul de descoperire: punctul După Sat, în arătură.

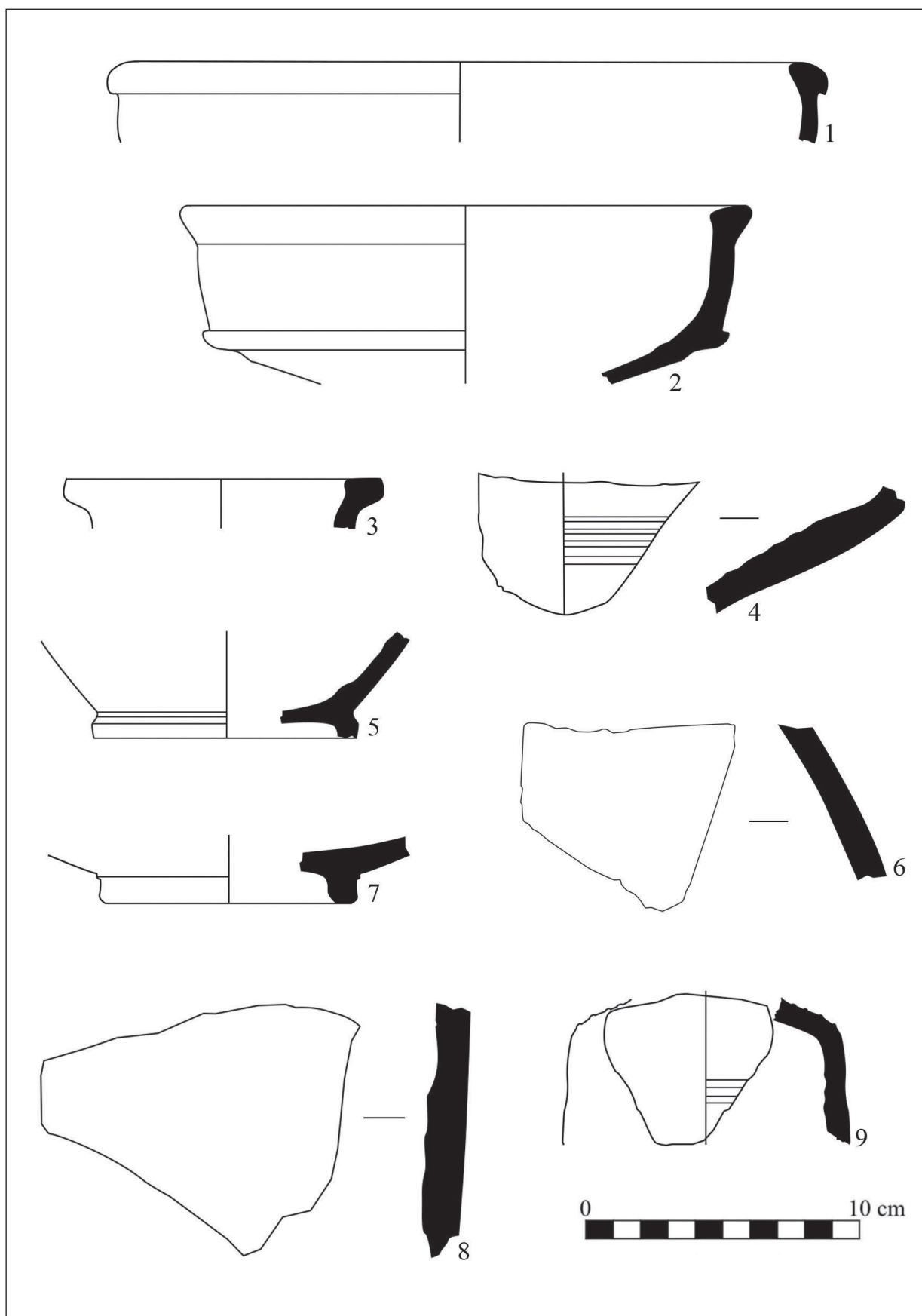
30. Oală (Pl. III/11) – lucrată la roată rapidă; ardere reductantă uniformă (Munssel 10YR 5/3); pastă grosieră; suprafață netezită; structură ușor poroasă; G.p. = 0,85 cm; G.f. = 0,8 cm; D. ext. f. = 9,5 cm; din vas se mai păstrează doar o mică parte din fund și o parte din perete; locul de descoperire: punctul La Rupturi, în arătură.

BIBLIOGRAFIE

- Alicu *et alii* 1993
D. Alicu, S. Cociș, A. Paki, Raport privind cercetările arheologice efectuate în satul Micești, jud. Cluj. *ActaMN* 26–30/1.2 (1989–1993), 495–514.
- Ardevan 1998
R. Ardevan, *Viața municipală în Dacia Romană*, Timișoara (1998).
- Bajusz 2005
I. Bajusz, *Téglás István jegyzetei. I. Régészeti feljegyzések I/1*, Kolozsvár (2005).
- Barbu 1983
N. Barbu, Clasa solurilor hidromorfe. (L. Badea – P. Gâțescu – V. A. Velcea), *Geografia României. I. Geografia fizică*, București (1983) 515–522.
- Braga 1986
N. Braga, *Italicii și veteranii din Dacia*, Timișoara (1986).
- Brindle 2016
T. Brindle, The Central West. A. Smith, M. Allen. (T. Brindle – M. Fulford), *New Visions of the Countryside of Roman Britain. 1. The Rural Settlement of Roman Britain*, London (2016), 282–307.
- Csánki 1913
D. Csánki, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában* V, Budapest (1913).
- Czysz 2013
W. Czysz, Zwischen Stadt und Land – Gestalt und Wesen römischer Vici in der Provinz Raetien. (A. Heising) *Neue Forschungen zu zivilen Kleinsiedlungen (vici) in den römischen Nordwest-Provinzen. Akten der Tagung LaHR 21. – 23.10.2010*, Bonn (2013), 261 – 377.
- Daicoviciu 1933
C. Daicoviciu, Notițe arheologice și epigrafice. *AISC* 1/2 (1933) 58–63.
- Diaconescu 2013
M. Diaconescu, *Structura nobilimii din Transilvania în epoca angevină*, Cluj-Napoca (2013).
- Discă 2019
A. C. Discă, Situri și descoperiri de epocă romană din împrejurimile Potaissei (I). Date noi despre situl dintre hotarele satelor Rediu și Mărtinești. *Sargetia S.N.* 10 (2019), 87–102.
- Discă *et alii* 2019
A. C. Discă, Ș. Vasilache, D. I. Bereteu, Situri și descoperiri de epocă romană din împrejurimile Potaissei (II). Date noi și clarificări privind siturile de la Vâlcele. *Sargetia S.N.* 10 (2019), 103–129.
- Discă 2020
A. C. Discă, Roman Sites and Discoveries Around Potaisa (III). New Data and Clarifications Regarding the Topography of the Sites in Aiton. *Ziridava S.N.* 34 (2020), 259–276.
- DRH-C
Documenta Romaniae Historica. Seria C. Transilvania. X-XV. București, (1968-2006).
- Fejér *et alii* 2003
T. Fejér, E. Rácz, A. Szász, *János Zsigmond királyi könyve 1569–1570. Az erdélyi fejedelmek királyi könyvei. 1. Erdélyi Történelmi Adatok, VII/1*. Kolozsvár (2003).
- Ferenczi 1962
I. Ferenczi, Régészet-helyrajzi kutatások Kolozsvárott és környékén (I). *Studia* 2 (1962), 31–58.
- Ferenczi 1972
Șt. Ferenczi, Contribuții la problema limesului de vest al Daciei (partea II/1). *ActaMN* 9 (1972), 387–411.
- Ferenczi 1974
Șt. Ferenczi, Contribuții la problema limes-ului de vest al Daciei (partea a II-a/3)* Raport asupra unor cercetări pe teren efectuate între anii 1947–1957 și în 1966. II. Concluzii. *ActaMN* 11 (1974), 23–39.
- Florea *et alii* 1983
N. Florea, N. Barbu, I. D. Ilie, Clasa solurilor neevoluate, trunchiate sau desfundate. (L. Badea – P. Gâțescu – V. A. Velcea) *Geografia României. I. Geografia fizică*, București (1983), 523–526.
- Fodorean 2006
F. Fodorean, *Drumurile din Dacia Romană*, Cluj-Napoca (2006).
- Fodorean 2014
F. Fodorean, Cartografierea siturilor romane din Dacia Porolissensis. Noi descoperiri la Tureni și Aiton (jud. Cluj). (S. Forțiu – A. Căntar), *Simpozion Arheo Vest, Ediția a II-a. În Onoarea Gheorghe Lazarovici. Interdisciplinaritate în Arheologie, Timișoara, 6 decembrie 2014*, 1, Arheologie, Szeged (2014), 457–464.
- Fodorean 2017,
F. Fodorean, Archaeological sites recorded by Téglás

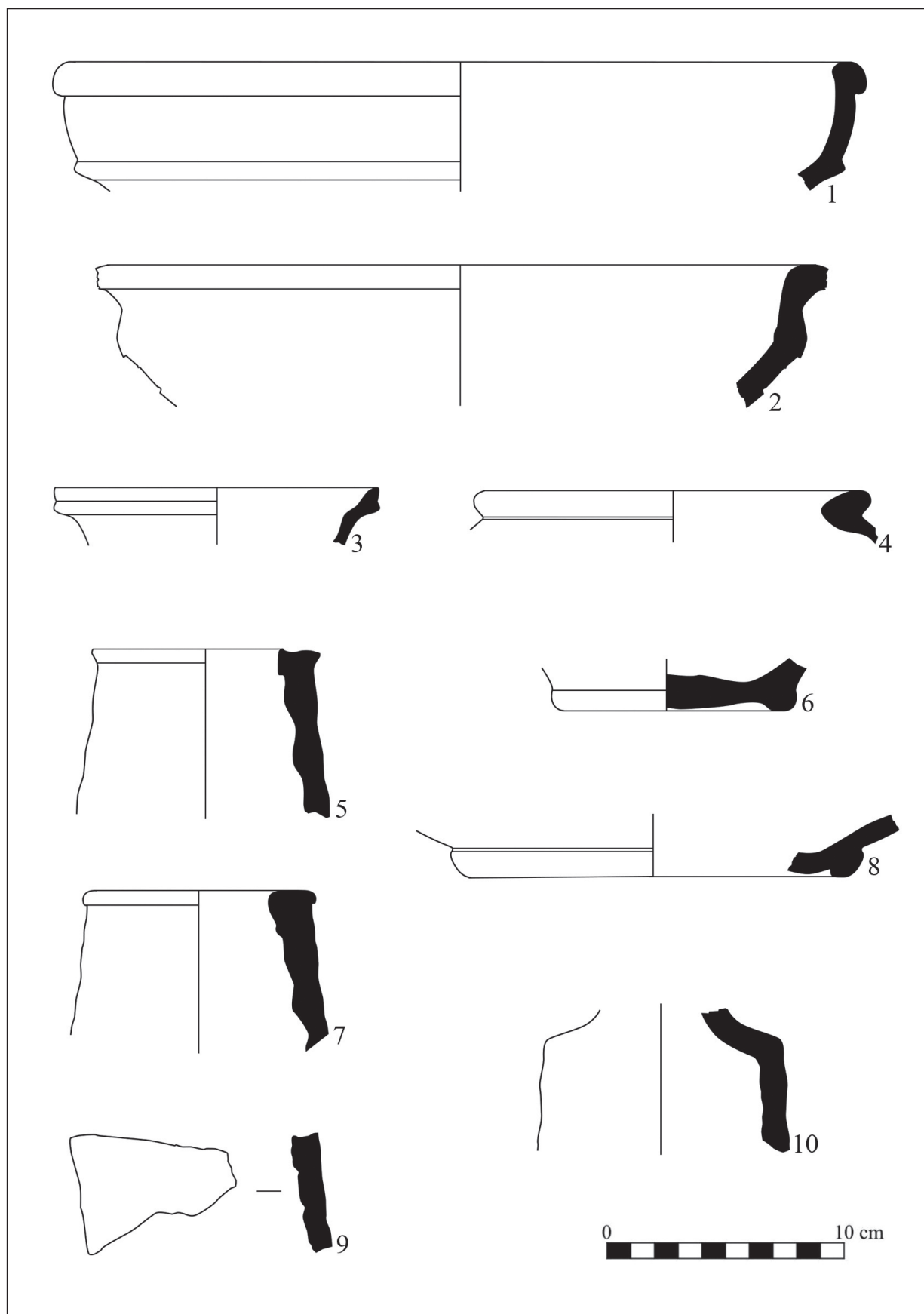

- István in the territory of Potaissa. (C. Szabó *et alii.*), *Adalbert Cserni and his contemporaries. The pioneers of urban archaeology in Alba Iulia and beyond. Proceedings of the international conference "Adalbert Cserni and his contemporaries. The pioneers of urban archaeology in Alba Iulia and beyond"*, Cluj-Napoca (2017), 187–204.
- Knötzele 2005
R. Knötzele, Ubstadt-Weiher, Stettfeld (KA). Straßensiedlung. D. Plank, (Ed.), *Die Römer in Baden-Württemberg*, Augsburg (2005), 340–343.
- Lazarovici – Kalmar 1985–1986
Gh. Lazarovici, Z. Kalmar, Prospecțiuni și cercetări arheologice de salvare pe teritoriul municipiului și județului Cluj. *ActaMN* 22–23 (1985–1986), 723–754.
- Lazarovici – Kalmar-Maxim 1987–1988
Gh. Lazarovici, Z. Kalmar-Mazim, Săpături arheologice de salvare și cercetări etnoarheologice în Munții Petrindului în anul 1986. *ActaMN* 24–25 (1987–1988), 949–996.
- Mitrofan 1973
I. Mitrofan, Villae rustice în Dacia Superioară (I). *ActaMN*, 10 (1973), 127–50.
- Munsell
Munsell Soil Color Charts, revised edition, New Windsor (1994).
- Nemeti *et alii* 2003
S. Nemeti, I. Nemeti, F. Fodorean, Territorium Potaissae. *Revista Bistriței* 17 (2003), 69–75.
- Oltean 2006
I. A. Oltean, *Dacia. Landscape, Colonization and Romanization*, London and New York (2007).
- Orbán 1889
B. Orbán, *Torda város és környéke. 33 nagy és 12 szövegképpel*, Budapest (1889).
- Popa 2002
D. Popa, *Villae, vici, pagi. Asezările rurale din Dacia romană intracarpatică*, Sibiu (2002).
- Rabold 2005
B. Rabold, Walldorf (HD). Römisches Landgut oder kaiserliche Domäne?. (D. Plank), *Die Römer in Baden-Württemberg*, Augsburg (2005), 356–358.
- RepCj
I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj-Napoca (1992).
- Rind 2015
M. Rind, *Die römische Villa als Indikator provinzieller Wirtschafts- und Gesellschaftsstrukturen*, Oxford (2015).
- Roymans – Derks 2011
N. Roymans, T. Derks, Studying Roman villa landscapes in the 21st century. A multi-dimensional approach. (N. Roymans – T. Derks) *Villa Landscapes in the Roman North. Economy, Culture and Lifestyles*, Amsterdam (2011), 1–44.
- Russu 1959
I. I. Russu, Inscriptii din Dacia. *MCA* 6 (1959), 871–895.
- Russu – Milea 1967
I. I. Russu, Z. Milea, Volkanus Augustus în Dacia, *StComBrukenthal* 13 (1967), 165–173.
- Rusu-Bolindeț 2007
V. Rusu-Bolindeț, *Ceramica romană de la Napoca. Contribuții la studiul ceramicii din Dacia romană*, Cluj-Napoca (2007).
- Szilagyi 1943
J. Szilagyi, Dácia nyugati határának első védelmi vonala és helyőrségei. *Közlemények Koloswar* 3 (1943), 88–98.
- Téglás 1902
I. Téglás, A mikesi római romok szétdulása és a közelebből Tordán talált római föliatokról. *ArchÉrt* 22 (1902), 79–83.
- Téglás 1903
I. Téglás, Mikesi leletekről. *ArchÉrt* 23 (1903), 277–278.
- Téglás 1906
I. Téglás, Pusztaszentmártoni és röödi épületmaradványokról. *ArchÉrt* 26 (1906), 361–362.
- Téglás 1911
G. Téglás, Neue Beiträge zur Inschriftenkunde Dakien. *Klio* 11 (1911), 499–510.
- Tudor 1968
D. Tudor, *Orașe, ȋrguri și sate în Dacia romană*, București (1968).
- Wightman 1970
E. Wightman, *Roman Trier and the Treveri*, London (1970).
- Winkler 1982
I. Winkler, Drumul roman Napoca-Potaissa (II). *ActaMN* 19 (1982), 587–589.
- Winkler *et alii* 1980
I. Winkler, M. Blăjan, T. Cerghi, Drumul roman Napoca-Potaissa. I. *Potaissa* 2, (1980), 63–73.
- Winkler – Hopârtean 1973
I. Winkler, A. Hopârtean, *Moneda antică la Potaissa*, Cluj (1973).

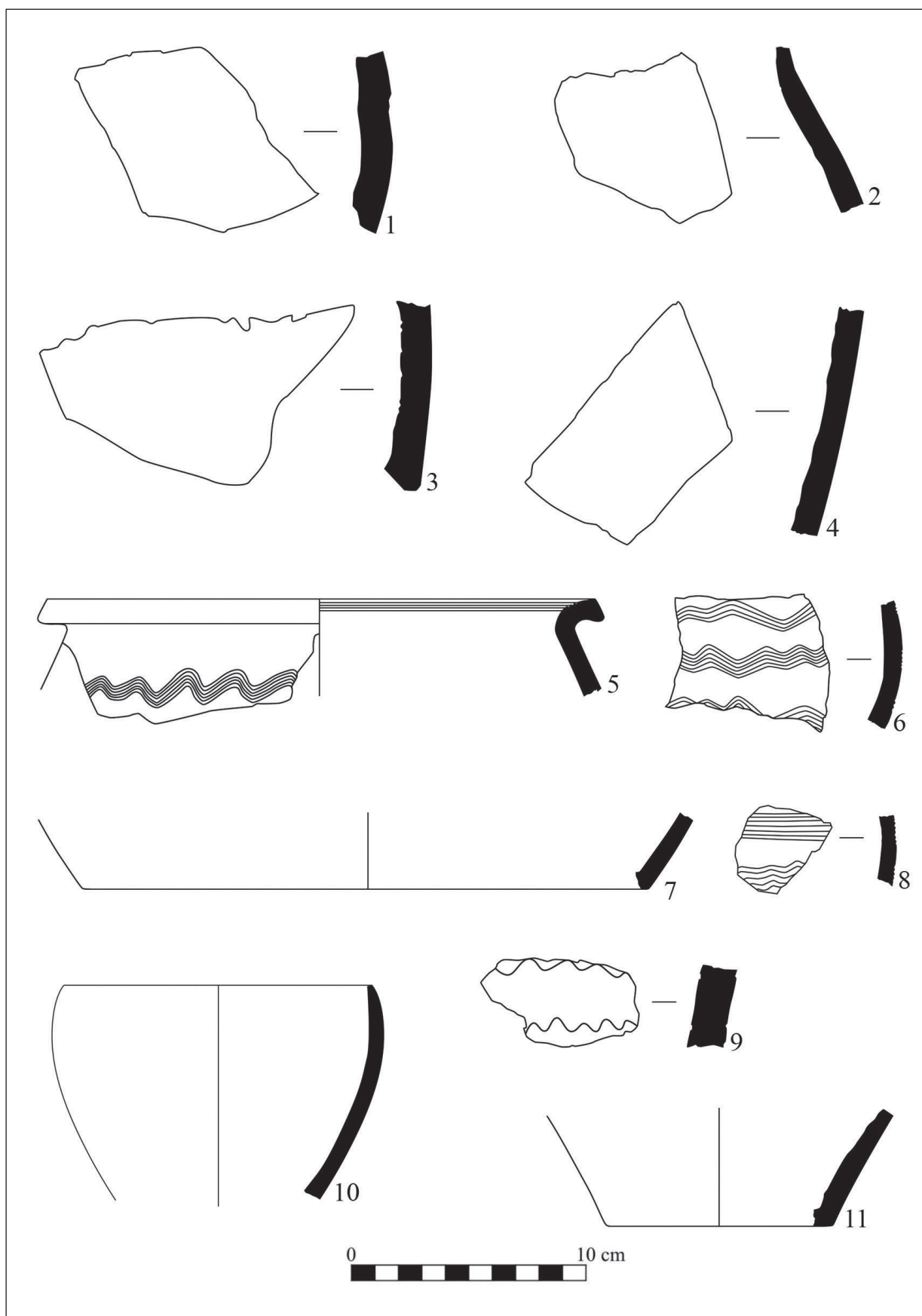

Pl. I – Materiale arheologice identificate în cursul cercetărilor de suprafață./ *Archaeological discoveries identified through fieldwalking.*

PL. II – Materiale arheologice identificate în cursul cercetărilor de suprafață./ *Archaeological discoveries identified through fieldwalking.*

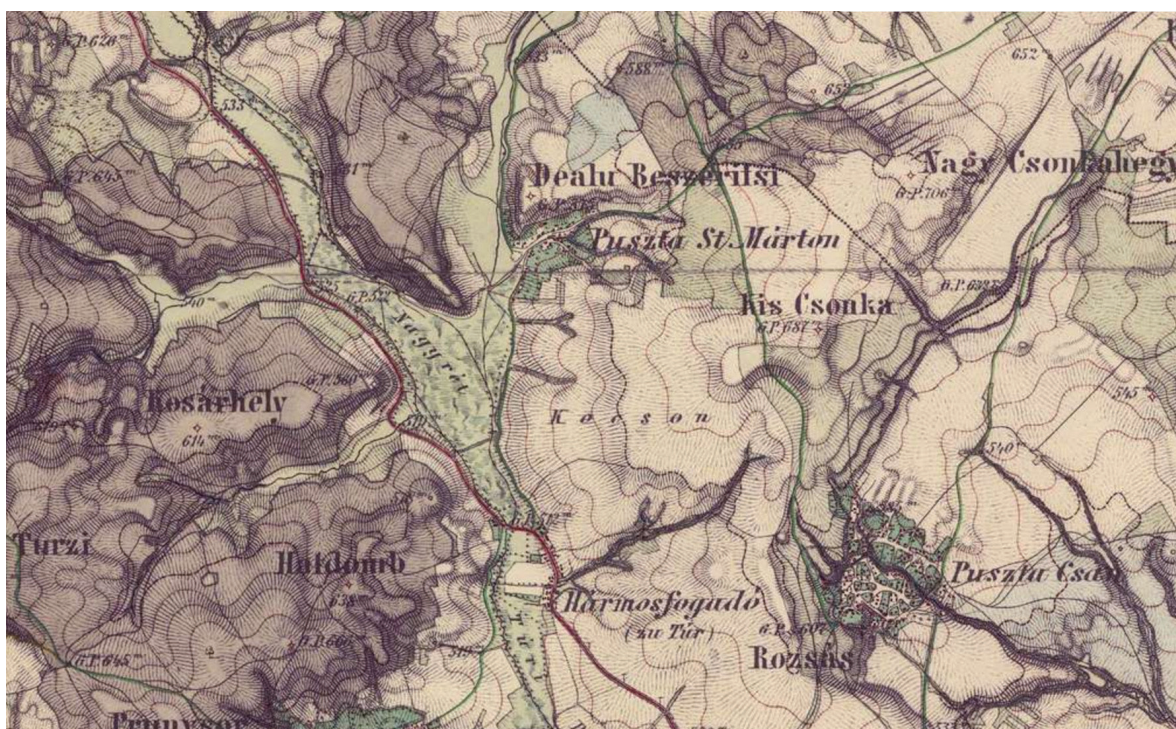
Pl. III – Materiale arheologice identificate în cursul cercetărilor de suprafață./ *Archaeological discoveries identified through fieldwalking.*

Pl. IV – Materiale arheologice identificate în cursul cercetărilor de suprafață. / *Archaeological discoveries identified through fieldwalking.*

1

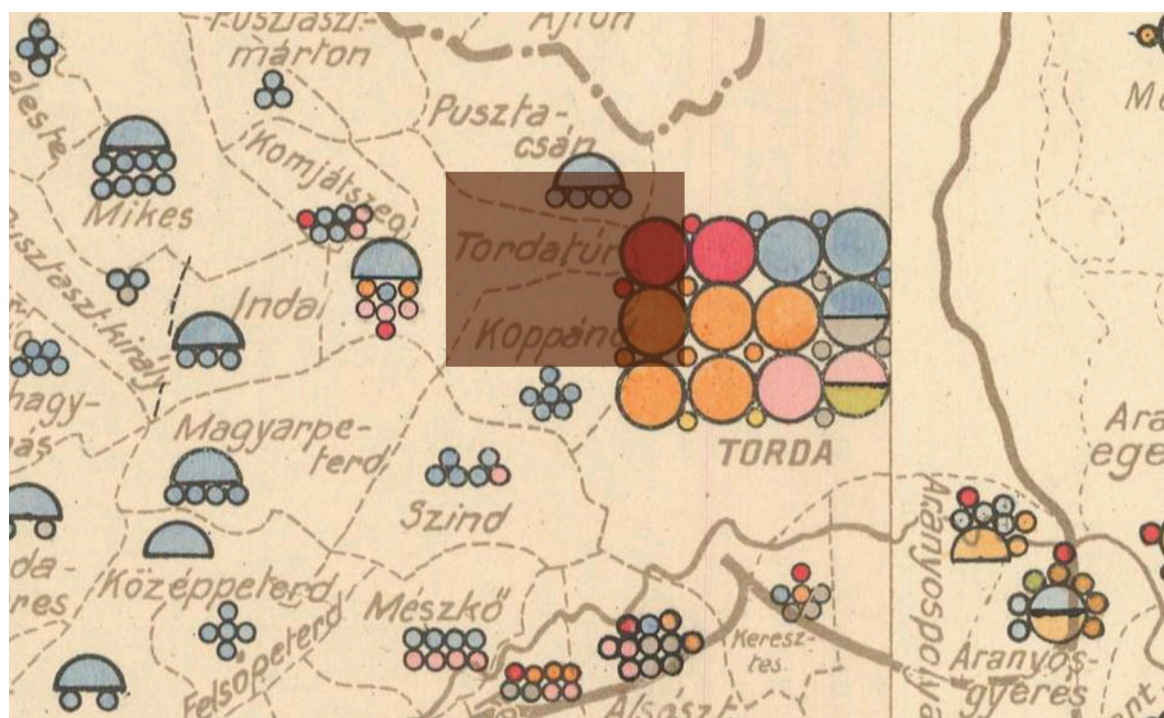
2

Pl. V. 1 – Toponimul Dealu Beszeritsi pe a doua ridicare topografică militară a Imperiului Habsburgic; 2 – Satul Micești și împrejurimile pe prima ridicare topografică militară a Marelui Principat al Transilvaniei. / 1 – *The toponym Dealu Beszeritsi on the Second military survey of the Habsburg Empire; 2 – Micești village and its landscape on the First military survey of the Grand Principality of Transylvania.*

1

2

Pl. VI. 1 – Hotarele dintre Unitățile Administrativ Teritoriale, Tureni, Săndulești și Turda în prezent; 2 – Hotarele dintre localitățile Ceanu Mic (Pusztacsán), Tureni (Tordatúr), Copăceni (Koppánd) și Turda (Torda) în 1910. / 1 – The borders between the Territorial Administrative Units, Tureni, Săndulești and Turda at present; 2 – the borders between the villages Ceanu Mic (Pusztacsán), Tureni (Tordatúr), Copăceni (Koppánd) and Turda town (Torda) in 1910.